

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Lenka Němcová

CULPA IN CONTRAHENDO

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Katedra: Občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 18. 3. 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 18. 3. 2009

.....

Poděkování

Děkuji panu Prof. JUDr. Janu Dvořákovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a pomoc při vypracování této práce.

V Praze dne 18. 3. 2009

.....

Úvod	6
1. Pojem.....	8
2. Obecné vymezení.....	8
3. Jednání o uzavření smlouvy a okamžik jejího uzavření	11
3.1. Okamžik uzavření smlouvy	11
3.2. Předšmluvní stadium a vymezení vztahu jednajících stran	11
4. CIC v českém právním řádu.....	13
5. Vztah CIC k ustanovením OZ.....	14
5.1. Neplatnost právního úkonu; § 42 OZ	14
5.2. Obecná povinnost; § 415 OZ	15
5.3. Jednání proti dobrým mravům; § 424 OZ	16
6. Vztah CIC a dobré víry	17
7. Typy předšmluvní odpovědnosti	18
8. Náhrada škody podle OZ v souvislosti s CIC.....	19
9. Vztah CIC k obchodnímu právu	20
10. Letter of intent	21
10.1. Označení	22
10.2. Právní závaznost	22
10.3. Souvislost s jednáním v dobré víře	24
11. Úprava CIC v právních řádech jednotlivých zemí	25
11.1. Německo	25
11.1.1. Historie.....	25
11.1.2. Právní povaha CIC.....	26
11.1.3. Zakotvení CIC v právním řádu, tj. v BGB.....	27
11.1.4. Odpovědnost 3. osoby z CIC	27
11.1.5. CIC a náhrada škody.....	28
11.2. Rakousko	30
11.3. Švýcarsko.....	30
11.4. Polsko.....	31
12. Judikatura českých soudů.....	32
12.1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004	32
13. Judikatura německých soudů.....	37
13.1. Linoleumrollenfall	37
13.2. Judikatura BGH posledních let	37
14. Oblast evropského práva.....	41
14.1. Společný referenční rámec.....	42
14.2. Principles of European Contract Law	42
14.2.1. Aplikace PECL	43
14.2.2. Obsah PECL	43
15. Oblast mezinárodního práva	45
15.1. UNIDROIT principy mezinárodních obchodních smluv.....	45
15.2. Tzv. Řím II.....	45
15.3. Bruselská úmluva ve světle judikatury Evropského soudního dvora	46
16. Návrh nového civilního kodexu	48
16.1. Návrh občanského zákoníku a připomínkové řízení.....	48
16.2. Návrh občanského zákoníku ve vztahu k evropskému právu.....	51
17. Závěr	52

Seznam zkratek

BGB	Bürgerliches Gesetzbuch; německý občanský zákoník
BGH	Bundesgerichtshof, Spolkový soudní dvůr
CEC	Evropský smluvní zákoník
CIC	culpa in contrahendo; tzv. předsmuvní odpovědnost
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PECL	Principy evropského smluvního práva
UNIDROIT	nezávislá mezivládní organizace, jejíž cílem je sledovat potřeby a metody pro modernizaci a harmonizaci soukromého a zejména obchodního práva jak států tak skupin států.

Úvod

Právní institut culpa in contrahendo představuje jeden z nejzajímavějších institutů moderního civilního práva.

Označení, kterých se pro tento institut používá je několik, obecně však lze říct, že na úrovni právních řádů jednotlivých států, stejně jako na úrovni mezinárodní, se vžil latinský název culpa in contrahendo, ze kterého pak vychází jeho jednotlivé překlady do národních jazyků.

Institutem CIC se rozumí odpovědnost za zavinění v předmluvním stadiu. Stěžejní pro popsání CIC bude tedy zejména vymezení toho, v jakém postavení se nacházejí strany, které mezi sebou jednájí o uzavření smlouvy, tj. zda mezi nimi vzniká vztah, jakou má povahu a jaká práva a povinnosti s sebou přináší.

Při jednání potenciálních smluvních stran o uzavření smlouvy dochází v praxi často ke zneužívání postavení, snaze nekalým a nepoctivým způsobem poškodit druhou stranu atd., a proto je potřeba takovým situacím předcházet, tzn. poskytnout právní ochranu stranám v rámci jednání a klást důraz na jejich ochranu při uplatňování nároku na náhradu příp. vzniklé škody.

Pozornost bude věnována vztahu smluvní autonomie (tj. svobodě rozhodování o tom, jaký kontrakt, s kým a jakým obsahem bude uzavřen) a CIC.

Otázka, jakou povahu CIC má, tzn. je-li povahy smluvní či deliktní bude také předmětem posouzení.

Jde-li o počátky institutu CIC, jsou tyto spojeny s Německem, kde se v polovině 19. století začíná rozvíjet nauka Rudolfa von Jheringa, který je považován za otce CIC. Culpa in contrahendo se však dnes objevuje nejen na poli německého práva, ale i jinde ve světě. Popsána tedy bude jak současná situace v České republice, tak i v dalších státech Evropy (např. Německu, Rakousku, Polsku). Zajímavé bude pozorovat, jaké postupy jednotlivé země ve vztahu k CIC zvolily, tj. kde se stal výslovnou součástí právních řádů, záležitostí judikatury příp. odborné nauky a nebo kde je jeho existence opomíjena. Při porovnání jednotlivých právních úprav se zaměřím na Německo, které je s tímto institutem spjato velmi pevně a kde lze nalézt jeho samotné kořeny.

Z důvodu značného významu, který je institutu předsmluvní odpovědnosti přiznán na mezinárodní úrovni, zmíním také jednotlivé úmluvy, principy či zásady, spojené s institutem CIC.

Ve své práci se, v souladu se zadaným úkolem, pokusím vymezit a obsáhnout pojem a podstatu právního institutu CIC ve vztahu k našemu platnému právnímu řádu, a to také s ohledem na připravovaný civilní kodex, který znamená průlom v oblasti soukromého práva a v zakotvení principů týkajících se tzv. předsmluvní odpovědnosti. Přístup k institutu CIC se na našem území mění a lze říct, že předsmluvní odpovědnost nabývá na významu (především díky jejímu diskutování v rámci příprav nového občanského zákoníku). Je to dáno pravděpodobně také ohlednutím se do jiných právních řádů, kde CIC stal běžnou součástí právního života a podporuje tak zejména právní jistotu ve vztazích mezi kontrahujícími osobami.

V současné době lze vycházet při posuzování CIC z platných ustanovení občanského a obchodního zákoníku, která se zdají být aplikovatelná i na oblast CIC, proto je jim také věnována pozornost.

Bez zajímavosti nejsou ani jednotlivá rozhodnutí soudů vycházejících z praktického dopadu tohoto institutu na životy lidí, a proto se jimi budu také zabývat. Neopomenu popsat postoj, který k institutu CIC zaujal Nejvyšší soud České republiky v jednom ze svých rozhodnutí týkajících se předsmluvní odpovědnosti a také uvedu příklady z rozhodování německých soudů a Evropského soudního dvoru.

Práce vychází z právního stavu ke dni 18. 3. 2009.

1. Pojem

Právní institut culpa in contrahendo (dále jen „CIC“) je latinským souslovím, které je vykládáno různými způsoby. Jedním z nich je *zavinění při uzavírání smlouvy*¹, dalším odpovědnost za zavinění v předmluvním stádiu, tzv. *předmluvní odpovědnost*². Lze se setkat i s charakteristikou jako *odpovědnost za různé druhy nekorektního jednání v předmluvním stadiu*³ nebo *závazek jednat o smlouvě v souladu s dobrou vírou*.⁴

Ačkoli je institut CIC pojímán různými způsoby, jedná se vždy o jeden a tentýž právní institut. V této práci budu dále používat označení, podle mého názoru nejvýstižnější, a to „předmluvní odpovědnost“ popř. CIC.

2. Obecné vymezení

Institut CIC znamená odpovědnost za porušení určité povinnosti ve stadiu tzv. předmluvním, tj. stadiu přípravy smlouvy, kdy je o smlouvě mezi stranami vyjednáváno a smlouva není doposud uzavřena (k okamžiku uzavření smlouvy a pojmu předmluvní stadium viz níže).

V předmluvním stadiu může dojít zvýšenou měrou k působení na práva, právní statky či oprávněné zájmy smluvních partnerů a z toho důvodu je nutné poskytnout těmto právům a zájmům zvýšenou ochranu. Podle CIC platí, že pokud se smluvní strana odůvodněně spoléhá a nebo mohla spoléhat na splnění určité povinnosti druhou stranou, vznikne jí nárok na náhradu škody vzniklé porušením takové povinnosti.

Podle některých autorů se jedná v případě CIC o druh vzniku závazkového odpovědnostního vztahu ze zákona, který obvykle současně předpokládá předchozí závazkový vztah ze zákona při bezprostředním obchodním kontaktu, porušení z toho vyplývajícího pravidla chování, vznik škody odvrátitelné při splnění porušené povinnosti a zavinění.⁵

¹ Zahradníková R.: Culpa in contrahendo a její zakotvení v právních rádech některých členských států EU, Soudce, č. 4/2007, str. 16

² Salač J.: Culpa in contrahendo v českém právu?, Právní rozhledy č. 9/2002, str. 413

³ Tobeš Z.: Culpa in contrahendo, Právní rádce č. 1/2007, str. 16

⁴ Nový Z.: K předmluvní odpovědnosti, Jurisprudence č. 2/2007, str. 31

⁵ Bejček J.: Právní jistota v (před)smluvním jednání, Právní praxe v podnikání č. 11/1993, str. 1

V rámci jednání potenciálních smluvních stran stojí na jedné straně jedna ze základních zásad občanského práva, tj. zásada smluvní autonomie, která umožňuje stranám svobodně se rozhodnout o tom, o jakém kontraktu budou jednat, jaký bude jeho obsah a s kým jej uzavřou. Na druhé straně pak vystupuje princip předsmluvní odpovědnosti, který chrání zejména tu jednavající stranu, která je nadána důvěrou či dobrou vírou a která je uvedena druhou potenciální smluvní stranou v takové očekávání, že smlouva bude uzavřena, ačkoli se tak nakonec nestane. V důsledku tohoto očekávání pak podniká strana úkony, které vedou k hladkému průběhu jednání a následnému uzavření kontraktu a které s sebou často nesou náklady a výdaje ať již materiální (nákup strojního vybavení, návrhy, technické výkresy apod.) či nemateriální povahy (např. přijímání organizačních opatření, strávený čas, energie) příp. vedou k ukončení jednání s jinými potenciálními smluvními partnery v téže věci nebo k odmítnutí jiných nabídek.

Neexistuje právním předpisem daná povinnost při zahájení jednání o uzavření smlouvy tuto smlouvu také následně uzavřít, přesto je nutné se v rámci jednání chovat takovým způsobem, který je v souladu s dobrou vírou, dobrými mravy apod., a to proto, aby nedocházelo ke vzniku škod.

Pokud se jedná o pohnutky, které účastníka kontraktačního jednání vedou k jeho přerušení, pak vedle zjevné neúspěšnosti jednání (v případech, kdy názorová odlišnost na podobu budoucí smlouvy je natolik zřejmá, že pokračovat v jednání je zcela bezúčelné), eventuálně jeho lhostejnosti k výsledku jednání, zde může hrát roli i snaha poškodit druhého účastníka či donutit jej k výrazným ústupkům a dosáhnout tak vyjednávací výhody, kterou by za jiných okolností bylo jen obtížné prosadit.⁶ Poškozený účastník však jen velmi těžko prokazuje pohnutky a důvody druhé smluvní strany, které jí vedly k přerušení jednání.

Existují tak případy, kdy strana ať již úmyslně či nedbalostně jednání o uzavření smlouvy nedovede ke konci, bez „spravedlivého důvodu“ ho přeruší, nebo do jednání vstupuje a pokračuje v něm, aniž by měla v úmyslu smlouvu kdykoli uzavřít, příp. nesdělí důležité informace (podstatné pro uzavření smlouvy) smluvnímu partnerovi a nebo poruší povinnost mlčelivosti o skutečnostech označených smluvní stranou během

⁶ Grulich T.: Důsledky účelového přerušení kontraktačního jednání, Právní rádce č. 5/2008, str. 17

smluvních jednání za důvěrné (k jednotlivým „typům“ předsmulvné odpovědnosti viz níže).⁷ Následky takového přerušení tj. nedovedení jednávání o smlouvě do konce, mohou být fatální, stejně jako ústupky, které je pak povinná poškozená strana podniknout a které by za normálních okolností ani neuvažovala.

Takovýmto nekalým praktikám, jak byly popsány výše, se snaží bránit institut CIC, jehož cílem je přimět strany k poctivému, důvěryhodnému jednání, v dobré víře a v souladu s dobrými mravy, tj. ke korektnímu postupu, který nebude vést k poškození žádné z potenciálních smluvních stran.

Pokud však k poškození dojde, snaží se předsmulvné odpovědnost straně, které byla způsobena újma, poskytnout určitou právní ochranu při jejím uplatňování.

Předsmulvné odpovědnost účastníka kontraktačního jednání je podle některých autorů možné také omezit, případně ji zcela vyloučit. Jedná se o ty případy, kdy bude druhý účastník zpraven o okolnostech, z nichž bude moci vyrozumět, že kontraktační jednání může skončit i jinak než uzavřením smlouvy, tj. strana si bude předem vědoma rizik, které s uzavřením či neuzavřením smlouvy jsou spojena a s tím do kontraktačního jednání vstoupí. Vznikne zde tedy určitý *vztah nedůvěry*.⁸

⁷ Nový Z.: K předsmulvné odpovědnosti, Jurisprudence č. 2/2007, str. 31

⁸ Grulich T.: Důsledky účelového přerušení kontraktačního jednání, Právní rádce č. 5/2008, str. 17

3. Jednání o uzavření smlouvy a okamžik jejího uzavření

Za kontraktační lze považovat jednání typicky dvou subjektů, které směřuje k uzavření určité smlouvy, je vedené za účelem vyjasnění jejího obsahu a má za obvyklého běhu věci vyústit v uzavření této smlouvy.

Kontraktační jednání bývá děleno do dvou fází. Ta první je ovládána zásadou smluvní volnosti a strany mohou kdykoli ukončit jednání, aniž by založily odpovědnost. V průběhu druhé fáze již jednání náhle ukončit nelze, protože očekávání, která byla vzbuzena v jedné ze stran, a škoda, která této straně vznikne z důvodu ukončení jednání, dává vzniknout delikt ní odpovědnosti.⁹

3.1. Okamžik uzavření smlouvy

Pro účely této práce se omezím pouze na obecné popsání pojmu smlouva a okamžiku jejího uzavření (bez dalších náležitostí a výjimek), se zaměřením na určení doby, která je označována jako tzv. předsmluvní.

Smlouvou se obecně rozumí dvoustranný, popř. vícestranný právní úkon, který vzniká konsenzem, tj. úplným a bezpodmínečným přijetím (akceptací) návrhu na uzavření smlouvy (nabídky, oferty). Smlouvy existují konsenzuální (ty vznikají okamžikem konsenzu) a reálné, pro které je významné odevzdání věci dlužníkovi.

Proces vzniku smlouvy upravuje ustanovení § 43 a násl. OZ. Návrh smlouvy i jeho přijetí jsou jednostrannými právními úkony adresovanými a k tomu, aby byly platné a účinné musí splňovat všechny zákonem požadované náležitosti (jedná se např. o svobodu, vážnost, srozumitelnost, určitost atd.).

3.2. Předsmluvní stádium a vymezení vztahu jednajících stran

Předsmluvním stádium se rozumí doba, po kterou probíhá mezi potenciálními smluvními stranami jednání o uzavření smlouvy. Tato doba je ohraničena na jejím konci uzavřením kontraktu (což je okamžik snadněji vymežitelný), u jejího počátku lze pak vycházet z toho, že jednání o uzavření smlouvy je zahájeno poté, co je jedné straně

⁹ Zahradníková R.: *Culpa in contrahendo* a její zakotvení v právních rádech některých členských států EU, *Soudce*, č. 4/2007, str. 16

poskytnuta druhou stranou nabídka (oferta) a tato strana o ní začne uvažovat, což se projeví i navenek.

Podle některých autorů není tato fáze vyjednávání o uzavření smlouvy dobou, kdy by mezi stranami neexistovaly žádné vztahy, naopak, i v předsmulvním stadiu existuje *závazkový vztah obdobný klasickému smluvnímu vztahu založený na principu důvěry, ze kterého vyplývají pro zúčastněné osoby vzájemné povinnosti*. Existence vztahu důvěry mezi jednajícími stranami má charakter závazkového vztahu (viz níže) s tím, že tento závazek vznikl z právního úkonu (ustanovení § 489 OZ¹⁰), přičemž tímto právním úkonem bylo zahájení jednání o smlouvě.¹¹

Jiní se s tímto názorem neztotožňují a uvádí, že *vztah důvěry vznikající v rámci kontraktačního jednání není závazkovým právním vztahem*, a to z toho důvodu, že zde není ani věřitele ani dlužníka a nevzniká zde ani pohledávka, ani dluh (což je pro závazkový právní vztah typické). Zahájení jednání o smlouvě jako právní úkon je vyvráceno tím, že se sice jedná o jistý projev vůle, nicméně o takový, který bezprostředně nesměřuje ke vzniku konkrétního práva nebo povinnosti (podle ustanovení § 34 OZ¹²).¹³

Lze se setkat také s názorem, že vstupem do jednání o smlouvě vzniká *zvláštní vztah, jehož obsahem je povinnost vzájemně chránit své zájmy*. Předsmulvní odpovědnost je chápána jako závazek jednat o smlouvě takovým způsobem, aby nebyla zklamána důvěra a oprávněná očekávání osoby, s níž je jednáno.¹⁴

Závazkový (obligační) vztah je obecně takový druh občanskoprávních vztahů, v němž jeden subjekt má postavení věřitele (kreditora), tj. toho, kdo má právo (oprávnění) od druhého něco požadovat (pohledávka), a druhý subjekt má postavení dlužníka (debitora), tj. toho, kdo je povinen věřiteli to, co je věřitel oprávněn od něho žádat, poskytnout (dluh). Subjekty tohoto vztahu jsou navzájem vázány právy a povinnostmi. Tím se mezi nimi vytváří právní pouto. Závazkový vztah vzniká

¹⁰ *Závazky vznikají z právních úkonů, zejména ze smluv, jakož i ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných skutečností uvedených v zákoně.*

¹¹ Salač J.: *Culpa in contrahendo v českém právu?*, Právní rozhledy č. 9/2002, str. 413

¹² *Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.*

¹³ Grulich T.: *Důsledky účelového přerušení kontraktačního jednání*, Právní rádce č. 5/2008, str. 17

¹⁴ Nový Z.: *K předsmulvní odpovědnosti*, Jurisprudence č. 2/2007, str. 31

z několika důvodů, a to právních úkonů, protiprávních úkonů, úředních rozhodnutí státních orgánů či jiných právních důvodů (událostí a protiprávních stavů).

Jak uvedeno výše, neexistuje tedy jednotný názor na to, jak označit a posoudit vztah, který vzniká mezi stranami ve fázi, kdy strany vyjednávají o možném uzavření smlouvy. Přikláním se k tomu, že mezi stranami existuje určitý závazkový vztah se specifickými povinnostmi (ochrana zájmů stran a jejich dobré víry).

4. CIC v českém právním řádu

Právní institut odpovědnosti za zavinění v předsmuvním stadiu není v platném právním řádu České republiky výslovně zakotven. Někteří však jeho existenci vyvozují z ustanovení, která platné právní předpisy obsahují (viz níže). Na druhé straně se lze setkat na půdě odborné veřejnosti také s názory, že tento institut ze stávajícího právního řádu dovodit nelze, což však nelze bez výhrady přijmout.

K vyjasnění této problematiky by měla přispět nová právní úprava občanského zákoníku, která již s výslovnou úpravou institutu CIC ve svých ustanoveních počítá.

Na jednání, které směřuje k uzavření smlouvy bývá u nás často nahlíženo jako na svobodné a nezávazné. Opatrnější přístup k takovému jednání je ovšem dobré zvolit zejména pokud jsou uzavírány obchody se zahraničními partnery. Zde mohou vůli ovlivnit určitá (na mezinárodním poli často se vyskytující) předsmuvní ujednání, označovaná jako „punktace“ či „předsmuvy“, ze kterých je možné vyvozovat plnění určitých povinností jakožto povinností smluvních. Je proto vhodné jakékoli takové dohody opatřit výslovnou výhradou, že se jedná o pouhý projekt a že strana nemá v úmyslu se jakkoli tímto dokumentem a záležitostmi v něm upravenými zavázat.

Vždy je potřeba dát si pozor na samotný obsah dokumentu, který má vždy přednost před tím, jak je označen.

Ne každý právní řád, podobně jako ten náš, se s institutem CIC sžil a obsáhnul jej ve svých právních předpisech. Zjevná je však tendence zahrnout tuto často opomíjenou, nikoli však bezvýznamnou, ale naopak, důležitou část smluvního práva do legislativy.

Někteří autoři přiznávají v tomto směru velký význam také judikatuře. Vychází z toho, že jak rakouské, tak švýcarské právo výslovně institut CIC neupravují (viz níže), přesto je tento druh odpovědnosti v jejich judikatuře obecně uznáván, a proto je možné se domnívat, že by tak mohlo být také v našich podmínkách.¹⁵ Judikatura českých soudů je však co se týká posouzení CIC velice střídavá. Zlom by mohl nastat v souvislosti s novým občanským kodexem. Je otázkou času, kdy se předmluvní odpovědnost podle nového občanského zákoníku stane předmětem rozhodování soudů a zda se české soudy budou inspirovat u našich sousedů.

5. Vztah CIC k ustanovením OZ

Platný OZ institut předmluvní odpovědnosti výslovně neupravuje. Tato „mezera“ v současné právní úpravě je tak kompenzována odkazy na příslušná ustanovení platného OZ, což je ale nutno považovat za nedostačující.

5.1. Neplatnost právního úkonu; § 42 OZ

V právním řádu lze nalézt určitou náhradu chybějící právní úpravy předmluvní odpovědnosti v ustanovení § 42 OZ¹⁶. Dané ustanovení upravuje odpovědnost za škodu způsobenou zaviněně jednajícím účastníkem při kontrahování, tj. upravuje odpovědnost za porušení některých právních povinností či uzancí existujících v procesu uzavírání smlouvy za předpokladu, že toto porušení vyústilo v neplatnou smlouvu.

Při neplatnosti právního úkonu by se jeho subjekty měly vypořádat mezi sebou především podle zásad bezdůvodného obohacení (tj. ustanovení § 451 odst. 2 OZ¹⁷). Vedle toho však tomu, komu lze přičíst zavinění za způsobení neplatnosti právního úkonu, vznikne podle ustanovení § 42 OZ povinnost nahradit způsobenou škodu vzniklou v souvislosti se *zaviněným protiprávním způsobením neplatnosti právního*

¹⁵ Tobeš Z.: *Culpa in contrahendo*, Právní rádce č. 1/2007, str. 16

¹⁶ *Vznikne-li pro neplatnost právního úkonu škoda, odpovídá se za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu*

¹⁷ *Bez důvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.*

úkonu. Škodu představují náklady, které smluvní strana vynaložila na neplatný právní úkon¹⁸.

K výše zmiňovanému ustanovení se váže několik soudních rozhodnutí, z nichž uvádím rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se posuzování porušení povinnosti při uzavření neplatné smlouvy.¹⁹

Podle názoru Nejvyššího soudu je nutné jako důsledek absolutní neplatnosti smlouvy rozumět odpovědnost toho, komu lze přičíst zavinění na způsobení neplatnosti smlouvy a za škodu, která v důsledku neplatnosti vznikla. Jde o obecnou odpovědnost za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem, jejíž předpoklady vyplývají z ustanovení § 420 OZ²⁰. A protože pouze za součinnosti obou smluvních stran může dojít k uzavření - byť neplatné - smlouvy, nelze brát v úvahu jednání jen jedné ze smluvních stran, nýbrž je třeba zvažovat míru účasti obou smluvních stran na způsobení neplatnosti smlouvy.

Vznikne-li jedné ze smluvních stran škoda v důsledku absolutní neplatnosti dvoustranné smlouvy, je tedy třeba posuzovat porušení povinností při jejím uzavření na obou smluvních stranách.

5.2. Obecná povinnost; § 415 OZ

Ustanovení § 415 OZ²¹ obsahuje závaznou právní povinnost každého dodržovat nejen povinnosti uložené právními předpisy či převzaté smluvně, ale počínat si natolik obezřetně, aby jednáním či opomenutím nevznikla škoda jiným ani jemu samému. Jde o právní povinnost chovat se určitým způsobem a její nedodržení představuje protiprávní jednání.

Zda jednání či nečinnost je porušením povinnosti (zákonné, smluvní či prevenční), je posouzením právním, jež náleží soudu.

Podle názoru Nejvyššího soudu²² je předsmluvní odpovědnost možno spojit právě s ustanoveními § 415 a § 420 OZ, a tedy s právní povinností každé fyzické a právnické osoby počínat si za konkrétních okolností jednotlivého případu natolik

¹⁸ Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M. a kol.: Občanský zákoník I komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2008, str. 357

¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1097/2002 ze dne 26. 8. 2003

²⁰ Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

²¹ Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.

²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004 ze dne 11. 10. 2006

bedlivě a pozorně, aby nedocházelo ke škodám, tj. zachovat takový stupeň bedlivosti a pozornosti, který je možno na osobě za daných okolností rozumně požadovat (tzv. generální preventivní povinnost předcházet škodám). Podle převažujícího názoru tak ustanovení § 415 OZ představuje obecně aplikovatelnou právní povinnost, jejíž porušení vede ke vzniku odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 420 OZ.

Jde o možnost dovést určité (preventivní) povinnosti potenciální smluvní strany chovat se při jednání o uzavření smlouvy takovým způsobem, který předpokládá ustanovení § 415 OZ, a tak se vyhnout způsobení škody druhé smluvní straně. V jiném případě by byla za tuto škodu strana odpovědná podle ustanovení § 420 OZ. Tímto dává soud „návod“ na to, jak pojmout CIC platným právním řádem.

Podle některých autorů by bylo možné na základě ustanovení § 492 OZ²³ použít ustanovení o závazcích vznikajících ze smluv přiměřeně i na závazek existující před samotným uzavřením smlouvy.²⁴ V takovém případě se vychází z předpokladu, že vztah existující mezi potenciálními smluvními stranami je závazkem, což je však záležitostí spornou, na kterou existuje několik různých pohledů.

5.3. Jednání proti dobrým mravům; § 424 OZ

Ze skutkové podstaty odpovědnosti podle ustanovení § 424 OZ²⁵ vyvozují někteří autoři možnost jeho aplikace na jakékoli stadium jednání o uzavření smlouvy, tedy i na jednání o uzavření samotné.²⁶ Pro tento případ je však potřeba úmyslného jednání proti dobrým mravům (na případy, kde by úmysl chyběl, je pak nutné použít ustanovení § 415 a § 420 OZ).

Co se rozumí pod pojmem dobré mravy je obtížné vystihnout zejména s přihlédnutím k jejich značné mnohotvárnosti, vývoji a změnám. Zákon sám vymezení tohoto pojmu nepodává a ponechává jej teorii a praxi. Dá se však říct, že se jedná o uznávané mínění rozhodující části společnosti, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být výkon práv tak, aby byl v souladu se základními a obecně

²³ *Ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, se použijí přiměřeně i na závazky, vznikající na základě jiných skutečností upravených v zákoně, není-li zvláštní úprava.*

²⁴ Salač J.: Culpa in contrahendo v českém právu?, Právní rozhledy č. 9/2002, str. 413

²⁵ *Za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům.*

²⁶ Salač J.: Culpa in contrahendo v českém právu?, Právní rozhledy č. 9/2002, str. 413

respektovanými zásadami mravního řádu demokratické společnosti (se zásadou slušnosti, poctivosti, čestnosti, vzájemné úcty, tolerance, důvěry atd.).

6. Vztah CIC a dobré víry

Jak bylo uvedeno výše, je možné předsmluvní odpovědnost charakterizovat jako závazek jednat o smlouvě v souladu s dobrou vírou. O významu principu dobré víry v moderních evropském soukromém právu nemůže být pochyb.

OZ i ObchZ pojem dobré víry používají na řadě míst, obecnou formulaci však neuvádí. Dobrou vírou se obecně rozumí přesvědčení osoby, že nejedná bezprávně, a tedy oprávněně, s tím, že toto přesvědčení musí být vzhledem ke všem okolnostem daného případu, u kterého je dobrá víra posuzována, důvodné. Při posuzování dobré víry dané osoby nestačí tedy její subjektivní přesvědčení, je nutné posuzovat skutečnosti objektivně.

Oboustranná dobrá víra provázející subjekty vstupující do kontraktačního jednání tak spočívá v legitimním očekávání určitého standardu chování v souladu s běžnými morálními normami či pravidly obchodního styku a je v podstatě vírou účastníků v mravnost (poctivost) druhého účastníka projevující se souladem jeho postupu v kontraktačním jednání se všeobecně uznávanými normami chování.²⁷

Jinak řečeno, chráněna jsou pouze legitimní očekávání účastníků předsmluvních jednání, jakožto rozumných osob, které jednají o smlouvě s řádnou péčí. Při posuzování, které jednání o smlouvě je v rozporu s dobrou vírou, je tudíž nutno postupovat kasuisticky a velký prostor je věnován soudcovskému uvážení.

Jestliže tedy účastník kontraktačního jednání byť jen z nedbalosti přeruší, respektive ukončí jednání, poruší tím současně princip dobré víry obecně předpokládaný v rámci každého takového jednání a nese odpovědnost za škodu, kterou druhá strana v této souvislosti utrpí.²⁸

²⁷ Grulich T.: Důsledky účelového přerušení kontraktačního jednání, Právní rádce č. 5/2008, str. 17

²⁸ tamtéž

Nový občanský zákoník v ustanovení § 7 stanoví: *Má se za to, že ten, kdo určitým způsobem právně jednal, jednal poctivě a v dobré víře.*²⁹ Tímto je dobrá víra jednající osoby presumována.

7. Typy předsmulvné odpovědnosti

Někteří autoři vychází při srovnání jednotlivých právních řádů z existence určitých tzv. typů předsmulvné odpovědnosti, tj. jednotlivých skutkových podstat CIC.³⁰ Za tyto lze považovat:

- odpovědnost za přerušení jednání o smlouvě bez spravedlivého důvodu;
- odpovědnost za vstupování a pokračování v jednání o smlouvě bez zjevného úmyslu smlouvu uzavřít;
- odpovědnost za nesdělení důležitých informací smluvnímu partnerovi, tzv. informační povinnost;
- odpovědnost za porušení povinnosti mlčenlivosti o skutečnostech označených smluvní stranou během smluvních jednání za důvěrné.

K jednotlivým skutkovým podstatám:

➔ Pokud smluvní strana přeruší jednání o smlouvě nejedná se vždy skutečnost, která by zakládala odpovědnost za zavinění v předsmulvném stadiu. K tomu je zapotřebí, aby navíc přistoupila okolnost, kdy takové přerušení je náhlé, jednostranné a bez legitimního důvodu, v rozporu s dobrou vírou a bez vážného důvodu. Navíc musí být druhá smluvní strana utvrzována v domnění, že k uzavření smlouvy dojde.

➔ Jedná se o případy, kdy strana nemůže at' již ze subjektivního nebo objektivního důvodu smlouvu uzavřít, přesto vstupuje nebo pokračuje v jednání o jejím uzavření a vzbuzuje důvěru u druhé strany, že smlouvu uzavře.

➔ Nejsou neobvyklé ani situace, kdy jedna smluvní strana ví o právní či skutkové skutečnosti, podstatné z hlediska uzavření smlouvy, která je jí známa nebo musí být známa, a tuto okolnost druhé potenciální smluvní straně záměrně nesdělí. Podstatnost takovéto informace se posuzuje podle toho, zda by vůbec druhá smluvní strana

²⁹ Formulace „má se za to...“ implikuje právní domněnku, tj. konstrukci, která zakládá právní následky bez ohledu na to, zda určitá skutečnost reálně existuje či nikoli.

³⁰ Nový Z.: K předsmulvné odpovědnosti, Jurisprudence č. 2/2007, str. 31

uvažovala o uzavření smlouvy, kdyby tuto okolnost znala. Odpovědnost může vzniknout i samotným mlčením o daných skutečnostech. Šíře informační povinnosti je závislá na každém jednotlivém smluvním typu, ke kterému strany směřují.

Jedná-li se tedy o informace, které je jedna potenciální smluvní strana povinna poskytnout straně druhé ohledně daného kontraktu, netýká se to samozřejmě informací veškerých, které jsou dané smluvní straně dostupné, nýbrž pouze takových, které jsou pro uzavření smlouvy podstatné (např. pokud je uzavírána smlouva o koupi domu a ten má být v dohledné době zbourán, jedná se o okolnost vysoce významnou pro jeho příp. koupi). Na druhé straně např. taková výhodnější nabídka jiného zájemce je záležitostí pro uzavření smlouvy nepodstatnou a její nesdělení nezpůsobí závažnější následky. Existence informační povinnosti má význam zejména tam, kde druhá smluvní strana mohla podle zásad poctivého obchodního styku takovou informaci, tj. upozornění očekávat. Oznamovací povinnost se týká také rizik, která z potenciálního kontraktu mohou vzniknout, ovšem opět nutno posoudit míru podstatnosti významu takového sdělení pro uvážení o uzavření smlouvy.

➔ Jde o situaci, kdy se informace označené smluvní stranou za důvěrné dostanou díky vyzrazení ke konkurenci nebo kdy jich zneužije sám potenciální kontrahent ve svůj prospěch s cílem poškodit druhou stranu.

8. Náhrada škody podle OZ v souvislosti s CIC

Česká právní úprava náhrady škody v souvislosti s CIC vychází zejména z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004 ze dne 11. 10. 2006 (k němu blíže viz níže), který institut předsmluvní odpovědnosti spojuje s ustanoveními § 415 a § 420 OZ.

Nejvyšší soud ve svém rozsudku uvádí, že *jde-li o majetkovou újmu spočívající ve vynaložení nákladů v souvislosti s jednáním o uzavření smlouvy a přípravou návrhu smlouvy, Nejvyšší soud akcentuje, že potencionálním smluvním partnerům (zájemcům o uzavření smlouvy) zpravidla vznikají náklady, jejichž povaha a výše závisí na typu předpokládané smlouvy, s jejichž vynaložením musí počítat bez ohledu na to, zda zamýšlená smlouva bude nakonec uzavřena či nikoliv. Vynaložení těchto „obvyklých“ provozních nákladů přitom za odškodnitelnou majetkovou újmu ve smyslu ustanovení § 420 obč. zák. považovat nelze. Oproti tomu v případě vynaložení nákladů, které nelze*

považovat za - pro uzavření smlouvy konkrétního typu - běžné (obvyklé), a jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany, nelze vyloučit možnost jejich posouzení jako škody podle výše odkazovaného ustanovení.

Argumentem pro to, aby nebylo rozlišováno mezi škodou tzv. obvyklou (jako neodškodnitelnou) a neobvyklou (jako odškodnitelnou) je nemožnost dovodění existence škody obvyklé či neobvyklé z výše citovaných ustanovení OZ.

Není proto důvod, aby účastník kontraktačního jednání poškozený jednáním druhého účastníka měl nést jakoukoliv tím způsobenou újmu ze svého, a to s ohledem na porušení obecné prevenční povinnosti (např. v úmyslu poškodit druhého účastníka).³¹

Vyvstává také otázka, jaké náklady (tj. v jaké míře a jakého druhu) je možné považovat za obvyklé (s ohledem na jednotlivé smluvní typy) a kdy je již možné mluvit o nákladech neobvyklých. Samotné zakomponování specifikace obvyklých a neobvyklých nákladů u jednotlivých smluvních typů do právní úpravy je fakticky nemožné. Vyjádření Nejvyššího soudu tak dává široký prostor pro uvážení soudů při rozhodování konkrétních případů.

Podle některých autorů nelze vyloučit, že vynaložení nákladů, které lze považovat za (pro uzavření smlouvy konkrétního typu) běžné (obvyklé), a jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany, bude možné posoudit jako škodu podle ustanovení § 420 OZ.³²

9. Vztah CIC k obchodnímu právu

Odpovědnost není v obchodním právu založena na principu subjektivním, jak je tomu v právu občanském, nýbrž na principu objektivním. Jak ObchZ ve svém ustanovení § 1 odst. 2³³ uvádí, lze však použít na oblast obchodního práva subsidiárně předpisů práva občanského, tj. i institut odpovědnosti založené na zavinění. V případě,

³¹ Grulich T.: Důsledky účelového přerušení kontraktačního jednání, Právní rádce č. 5/2008, str. 17

³² Zahradníková R.: Culpa in contrahendo a její zakotvení v právních řádech některých členských států EU, Soudce, č. 4/2007, str. 16

³³ *Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad na kterých spočívá tento zákon.*

kdy bude tedy dovozena existence obecné předsmluvní odpovědnosti založené na zavinění, pro kterou ObchZ nemá výslovnou úpravu, bude možné obrátit se na právo občanské.³⁴

Tato práce se záměrně nevěnuje detailněji úpravě institutu CIC v oblasti obchodního práva, nelze ji však opomenout, a proto se obecně zmiňuje o některých ustanoveních ObchZ, která na tuto oblast dopadají.

Ustanovení § 268 ObchZ stanoví, že ten, *kdo způsobil neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen, ledaže tato osoba o neplatnosti právního úkonu věděla*. Pro náhradu této škody se užíje obdobně ustanovení o náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti. Jedná se o určitou dobu ustanovení § 42 OZ, i když více rozpracovanou. Odpovědnost zde nevzniká tedy v případě, kdy osoba, které byl právní úkon určen, o jeho neplatnosti věděla.

Dalším ustanovením je § 271 ObchZ, které se týká důvěrných informací, kdy, *jestliže si strany při jednání o uzavření smlouvy navzájem poskytnou informace označené jako důvěrné, nesmí strana, které byly tyto informace poskytnuty, je prozradit třetí osobě a ani je použít v rozporu s jejich účelem pro své potřeby, a to bez ohledu na to, zda dojde k uzavření smlouvy, či nikoli. Kdo poruší tuto povinnost, je povinen k náhradě škody*. Toto ustanovení předpokládá, že již v době před uzavřením smlouvy mezi stranami existuje určitý závazkový právní vztah založený na principu důvěry.³⁵

10. Letter of intent

Letters of intent, tzv. dopisy o záměru, jsou listiny vyhotovované v průběhu jednání o uzavření smlouvy, v nichž jsou zachyceny výsledky dosavadního jednání nebo záměry stran pro jeho další pokračování. Jedná se o dokumenty, které vznikají ve fázi tzv. předsmluvní, a proto je třeba se jimi na tomto místě zabývat a posoudit jejich význam ve vztahu k CIC.

³⁴ Salač J.: Culpā in contrahendo v českém právu?, Právní rozhledy č. 9/2002, str. 413

³⁵ tamtéž

Dopisy o záměru jsou dokumenty, zpravidla ve formě dopisu (neexistuje však jednotná vzorová podoba), které obsahují podmínky navrhované transakce, tzn. podmínky, které si strany v průběhu jednání o uzavření smlouvy sjednaly.

Okamžik sepsání takového dokumentu závisí na účelu, pro který se použije. Obvykle to bývá na počátku transakce, jakmile se strany dohodnou na předběžných podmínkách. Tímto dopisem strana zpravidla odkazuje na podmínky navržené v průběhu jednání a vyjadřuje s nimi svůj souhlas.³⁶

Letters of intent jsou institucí faktickou, která není právem upravena a lze se s ní setkat především v oblasti mezinárodním obchodu. Užitečnost takovýchto dokumentů se projevuje v případě dlouhých a složitých jednání, kdy jsou určitým ukazatelem toho, že nebylo dosaženo právně závazné dohody. Problematické bývá posouzení, zda takovéto projevy vůle stran jsou vůbec právně závazné.

Právní řád České republiky neobsahuje výslovnou právní úpravu, která by se týkala dopisů o záměru, neznamena to však, že by v souladu se zásadou smluvní autonomie nemohly vzniknout.

10.1. Označení

Tzv. „dopisy o záměru“ či „prohlášení o záměru“ jsou nejčastěji používané české ekvivalenty pro dané dokumenty. Nejběžněji se však pro ně používá (a to s ohledem na mezinárodní měřítko) anglické označení letters of intent. Je možné se setkat také s pojmy „před-smlouva“ či „předběžná dohoda“. Tyto názvy jsou však považovány za zavádějící zejména v souvislosti s posouzením právní závaznosti daného dokumentu. Ta se posuzuje podle jeho obsahu a záměru stran, přičemž název dokumentu nehraje žádnou roli.³⁷

10.2. Právní závaznost

Problematická je skutečnost, že dopisy o záměru jsou často uzavírány jako právně nezávazné dokumenty, ve kterých strany pouze deklarují svůj úmysl.

³⁶ Sedláčková O.: Dopisy o záměru – Letters of intent, Bulletin advokacie č. 10/1998, str. 39

³⁷ tamtéž

Pro bližší posouzení právní závaznosti a povahy dopisu o záměru jako právního úkonu odkazují na článek Tomáše Pohla, Několik praktických poznatků advokáta z aplikace ust. obch. zák. o smlouvě o dílo v oblasti budování staveb, uveřejněného v časopise Bulletin advokacie č. 8/1999, str. 21.

Pokud se týká právní závaznosti dopisu, lze obecně říct, že typická je jeho nezávaznost a neexistence právních účinků, pokud strany výslovně neprohlásí jinak. Platí, že některá ustanovení dopisu o záměru lze učinit právně závaznými, i když ostatní zůstanou nezávazná. V takovém případě, pokud by se listina stala závaznou, jednalo by se zásadně o smlouvu. Nezávaznost dopisu o záměru však nebrání tomu, aby s sebou nenesl určité právní následky. Jako příklad lze uvést následující - pokud prohlášení o záměru obsahuje důvěrné informace, které strana vyradila třetí osobě či je zneužila v rozporu s daným prohlášením, lze po ní požadovat náhradu vzniklé škody. Zde je možné spatřovat určitou podobnost s institutem CIC.

Jinak řečeno, prohlášení záměrů tedy není právně závazné, tj. nezakládá povinnost stran chovat se v souladu s příkazy, které obsahuje. Jestliže listina takto označená nebo její část závazná je, není to již prohlášení záměrů, ale smlouva, popř. jiný typizovaný právní úkon.³⁸

Podle některých autorů zakládá dopis o záměru tzv. „mimosmluvní odpovědnost“ (extra-contractual level of responsibility)³⁹, v čemž je možné také spatřovat určitou podobnost právě s institutem předmluvní odpovědnosti.

Výhodou těchto dokumentů je určitý morální závazek dodržovat podmínky, na kterých se strany dohodly či vytvoření seznamu oblastí a ujednání, které mohou být následně zahrnuty do smlouvy a které jsou již v předmluvní fázi stranami projednány. Je tak možné dříve určit oblasti, kde se vyskytují eventuální rozpory stran či rozdílné přístupy k určité problematice případné smlouvy. Jde o dobrý způsob, jak si v často rozsáhlém a komplikovaném vyjednávání ujasnit právní povinnosti jednotlivých stran, příp. zdůraznit, že dosud nebylo dosaženo právně závazné dohody. Mezi stranami tak

³⁸ Pohl T.: Několik praktických poznatků advokáta z aplikace ust. obch. zák. o smlouvě o dílo v oblasti budování staveb, Bulletin advokacie č. 8/1999, str. 21

³⁹ Sedláčková O.: Dopisy o záměru – Letters of intent, Bulletin advokacie č. 10/1998, str. 39

vzniká určitý vztah, který by mohl posílit šance na uplatnění práv smluvní strany v případě přerušení jednání.

Při posuzování závaznosti jednotlivých dopisů o záměru je tedy vždy nutné vycházet z konkrétní situace, ze záměru stran a projevů jejich vůle. Strany by se měly rozhodnout, zda takovému dokumentu dají v souvislosti s jejich jednáním o uzavření smlouvy vzniknout a posoudit také veškeré následky z toho plynoucí.

10.3. Souvislost s jednáním v dobré víře

Jednání v dobré víře je úzce spjata s problematikou dopisů o záměru, zejména co se týká zásady pečlivosti, opatrnosti, zachovávání morálních a etických pravidel chování či pravidel informovanosti, které je nutno mít při jednání neustále na paměti. Dobrá víra se prolíná se celým procesem jednání a uplatní se i následně po uzavření kontraktu.

V dopisech o záměru se mohou vyskytnout tzv. „ustanovení o výlučnosti“, kde se strany zavazují vést jednání po určitou dobu, příp. se jedna strana zavazuje, že nevstoupí do jednání s jinou osobou, než je ta, které tento slib dává. Ve většině zemí lze za porušení takovýchto ustanovení žádat náhradu škody. Na území České republiky však toto platit nebude, protože v případě, že určitý dopis o záměru bude považován za právně nezávazný dokument, poškozená strana se nebude moci domáhat plnění na jeho základě. V případě, že takový dokument nebo jeho určité ustanovení bude považováno za právně závazné, vynutitelnost takového závazku a případná sankce budou zřejmě podle našeho platného práva možné, nicméně těžko prokazatelné.⁴⁰

⁴⁰ Sedláčková O.: Dopisy o záměru – Letters of intent, Bulletin advokacie č. 10/1998, str. 39

11. Úprava CIC v právních řádech jednotlivých zemí

Výslovná právní úprava institutu CIC v českém právním řádu, jak uvedeno výše, výslovně obsažena není. Protože platnému právnímu řádu České republiky prozatím není tento institut natolik znám, zaměřuje se tato práce na státy (a to zejména Německo), kde se CIC objevuje již delší dobu, a to buď jako výslovná součást právního řádu nebo jako záležitost judikatury a právní vědy. Popsání situace v jiných státech by mohlo napomoci pochopit, jakou roli hraje CIC v životě lidí, jakým způsobem je na ni nahlíženo a jak je uplatňována.

Platí, že právní řády jednotlivých zemí obsahují buď výslovnou úpravu institutu předsmulvné odpovědnosti anebo tento institut sice uznávají, ale výslovně neupravují. Pro srovnání uvádím tedy podrobnějším způsobem úpravu německou a jen pro možnost porovnání obecněji úpravu rakouskou, švýcarskou a polskou.

11.1. Německo

11.1.1. Historie

V pojetí zakladatele CIC Rudolfa von Jheringa vycházela předsmulvné odpovědnost z požadavku náležité péče v jednáních před uzavřením smlouvy. Jestliže některá ze stran zavinila neplatnost nebo neuzavření smlouvy, měla odpovídat za škodu druhé straně. Závazkový vztah upravený dnes v ustanovení § 311 odst. 2 a 3 BGB se vrací zpět k římskému právu, dřívějším zemským právním kodifikacím a především k rukopisu Rudolfa von Jheringa.

CIC byla výslovně zakotvena do německého právního řádu až na základě rozsáhlé novely občanského zákoníku v roce 2002⁴¹. Do té doby výslovná úprava předsmulvné odpovědnosti v německém občanském zákoníku chyběla, byla však rozvinuta judikaturou. Novela z roku 2002 je vykreslována jako největší od doby, kdy občanský zákoník vstoupil v platnost. Postihuje i další oblasti práva, jako např. promlčení, vady plnění a jiné.⁴²

⁴¹ Označovaná jako modernizace závazkového práva, tzv. „Schuldrechtsmodernisierung“.

⁴² Hromadka W., upravil Raban P.: Novela závazkového práva v Německu, Právní rozhledy č. 12/2002, str. 597

11.1.2. Právní povaha CIC

Německá právní úprava chápe CIC jako zavinění při uzavírání smlouvy⁴³ a jako odpovědnost mimosmluvní, což znamená, že pokud mezi stranami není uzavřena smlouva, je vyloučena odpovědnost za porušení smluvních povinností.

O vztahu stran, které spolu zahájí jednání o smlouvě, mluví odborná literatura jako o *závazkovém vztahu, ze kterého vyplývají zvláštní povinnosti*. Již zahájením jednání o smlouvě vzniká mezi stranami vztah důvěry. Strany tak mají vůči sobě navzájem povinnost jednat v dobré víře stejně tak, jako by tato povinnost existovala v klasickém závazkovém vztahu. Z takto založeného vztahu nevznikají povinnosti k plnění, nýbrž povinnosti ohledu, důvěry, informační povinnosti a ochrany zájmů druhé strany. Mezi vyjednávajícími stranami tak existuje zákonný závazkový vztah bez primární povinnosti k plnění.⁴⁴

CIC je tedy podle německé právní úpravy spojena se zaviněným porušením povinnosti jednat v dobré víře (pokud byla vzbuzena důvěra druhé strany o tom, že smlouva bude uzavřena) a přerušáním či ukončením jednání o smlouvě, pokud se tak stalo bez legitimního důvodu.

Předpokladem pro vznik povinnosti k náhradě škody z porušení uvedených povinností je zklamaná důvěra jedné z jednajících stran. Pokud jedna strana poruší povinnosti z předsmuvního vztahu, může po ní druhá strana požadovat náhradu tím vzniklé škody, pokud strana za toto porušení odpovídá (k náhradě škody viz níže). Relevantní je nejen porušení povinnosti ze strany smluvní strany, ale také příp. ze strany osoby zprostředkující toto plnění.

Předsmuvní vztah je v moderním německém právu chápán jako zákonný závazkový odpovědnostní vztah, jehož obsah však není nijak podrobněji upraven, což umožňuje hladší interpretaci při konkrétním porušení principu důvěry a dobrých mravů.⁴⁵

⁴³ tzv. Verschulden bei Vertragsschluß

⁴⁴ Leipold D.: BGB I: Einführung und Allgemeiner Teil, 2.vyd., Mohr Siebeck, Tübingen, 2002

⁴⁵ Hrádek J., Šlapáková P.: Tacconi: Bruselská úmluva a pojem předsmuvní odpovědnosti, Jurisprudence č. 5/2008, str. 60

11.1.3. Zakotvení CIC v právním řádu, tj. v BGB

Základem právní úpravy CIC je po novelizaci BGB v roce 2002 ustanovení § 311 odst. 2 BGB, podle kterého může již v předsmulvním stadiu vzniknout mezi stranami závazkový vztah s povinnostmi podle ustanovení § 241 odst. 2 BGB⁴⁶. Podle ustanovení § 311 odst. 2 BGB vzniká závazkový vztah:

- zahájením jednání o uzavření smlouvy;
- navázáním kontaktu za účelem uzavření smlouvy, při kterém jedna strana s ohledem na potenciální smluvní vztah poskytuje druhé straně možnost působení na její práva, právní statky a zájmy nebo jí tyto svěří;
- podobnými obchodními kontakty⁴⁷ (dochází k navození určité důvěry v uzavření smlouvy).

Institut CIC není v ustanovení § 311 odst. 2 BGB upraven vyčerpávajícím způsobem. Jsou v něm pouze vyjmenovány předpoklady pro vznik předsmulvních vztahů, přičemž o obsahu a dosahu takto založených povinností se toto ustanovení zmiňuje jen prostřednictvím odkazu na zmíněné ustanovení § 241 odst. 2 BGB.⁴⁸

Jedná-li se o skutkovou podstatu CIC, přijal německý zákonodárce poněkud abstraktní řešení, které připouští další rozvoj, čímž zůstává oblast aplikace dále otevřená.

11.1.4. Odpovědnost 3. osoby z CIC

Podle odst. 3 výše zmíněného ustanovení § 311 BGB může závazkový vztah vzniknout rovněž vůči osobám, které se sami nemají stát smluvní stranou. Jedná se o případy, kdy třetí osoba požívá ve zvláštní míře důvěru, a tím podstatně ovlivňuje předsmulvné jednání nebo uzavření smlouvy.⁴⁹ Podle německé judikatury je uznávána odpovědnost třetí osoby z CIC, pokud se tato osoba podílí na uzavření smlouvy a má

⁴⁶ Závazkový vztah může podle svého obsahu zavazovat stranu k ohledu na práva, právní statky a zájmy druhé strany.

⁴⁷ tzv. ähnliche rechtsgeschäftliche Kontakte

⁴⁸ Tobeš Z.: Culpa in contrahendo, Právní rádce č. 1/2007, str. 16

⁴⁹ tamtéž

významný vlastní zájem, který přesahuje pouhý zájem na získání např. provize (jde o tzv. kvalifikovaný vlastní zájem).⁵⁰

Německá právní úprava CIC je tedy relativně extenzivní a vztahuje se také na osoby, které nejsou smluvními stranami, ale které při splnění podmínek požadovaných zákonem mohou nést odpovědnost v souvislosti s CIC.

Pokud se týká vztahu zástupce a zastoupeného, platí, že zástupce není sám odpovědný za své jednání, pokud jedná v rámci zmocnění. Existují však výjimky, kdy je možné činit zástupce osobně odpovědného za zavinění při uzavírání smlouvy. V těchto případech ručí zástupce jako solidární dlužník vedle zastoupeného. Takovéto ručení přichází v úvahu ve dvou případech:

- zástupce disponuje ve zvláštním rozsahu důvěrou a ovlivňuje tak výrazným způsobem vyjednání o smlouvě nebo uzavření smlouvy (typickým příkladem je situace, kdy při prodeji auta vystupuje prodejce použitých aut jako zástupce dosavadního vlastníka a ručí kupujícímu za vady v souvislosti s důvěrou v jeho odborné znalosti a rady, kterou vůči němu kupující má);
- zástupce má na uzavření smlouvy vlastní bezprostřední hospodářský zájem (nestačí pouhý zájem ohledně provize, musí jednat současně ve vlastní věci).

11.1.5. CIC a náhrada škody

Německé právo (stejně jako české nebo rakouské) rozlišuje dva druhy odpovědnosti, deliktní (porušení právních povinností stanovených zákonem) a smluvní (porušení povinnosti ze smlouvy). Náhrada škody způsobené v důsledku porušení předsmuvní povinnosti se pak řídí stejnými pravidly, jako náhrada škody způsobená z porušení povinností vyplývajících ze smlouvy.⁵¹

Rudolf von Jhering vymezil následky předsmuvní odpovědnosti dvěma pojmy, tzv. pozitivním a negativním zájmem. Ten negativní znamená, že straně, jejíž očekávání byla zmařena, náleží náhrada hotových výdajů, které jí vznikly jednáním o smlouvě, a to těch, které byly „rozumně vynaloženy“. Negativní zájem může zahrnovat ztrátu z tzv.

⁵⁰ Tobeš Z.: *Culpa in contrahendo*, Právní rádce č. 1/2007, str. 16

⁵¹ tamtéž

ztracené příležitosti či z neuzavřeného obchodu. Pozitivní zájem znamená, že se straně hradí to, co by získala, pokud by smlouvu uzavřela.

V kontinentálním právním systému je zpravidla nahrazován pouze negativní zájem včetně náhrady za ztrátu příležitosti.⁵²

Ten, kdo je zavázán k náhradě škody, je povinen vytvořit stav, který by existoval, kdyby nedošlo k události, v důsledku níž vznikla škoda, tzn. v případě škody způsobené porušením povinností vyplývajících z CIC má být vytvořen stav, který by existoval při korektním jednání.⁵³

Ve vztahu k poučovací povinnosti⁵⁴ pak platí, že vznikne-li v důsledku zavinění smluvního partnera porušením této povinnosti pro druhou smluvní stranu nevýhodná smlouva, má tato vedle deliktního nároku také nárok na náhradu škody z CIC. Ten se týká např. zrušení smlouvy, má-li se za to, že ta by bez zaviněného chování druhého nevznikla. To platí podle judikatury také u uvedení špatných informací z nedbalosti. Předpokladem je, že zavinění při uzavírání smlouvy vůbec vedlo k poškození. Pokud tedy strana neposkytla dostatek informací potřebných k rozhodnutí se o uzavření smlouvy, lze od smlouvy odstoupit, požadovat vrácení již poskytnutých plnění a náhradu škody, která vznikla v důsledku uzavření takové smlouvy.⁵⁵

V případě bezdůvodného přerušování jednání o smlouvě, která se již zdá být uzavřenou, může náhrada škody spočívat v požadavku na její uzavření nebo v úhradě nákladů na obstarání náhradního plnění.

Zvláštností je, že pokud mohlo dojít k uzavření jiné, zpravidla výhodnější smlouvy, k čemuž v důsledku jednání zakládajícího CIC nedošlo, lze požadovat náhradu ušlého zisku.⁵⁶

Lze tedy shrnout, že německá právní úprava institutu CIC vychází z toho, že mezi stranami, které vyjednávají o smlouvě existuje závazkový vztah mimosmluvní povahy, který s sebou přináší určité povinnosti, při jejichž porušení (s ohledem na

⁵² Nový Z.: K předmluvní odpovědnosti, *Jurisprudence* č. 2/2007, str. 31

⁵³ Tobeš Z.: *Culpa in contrahendo*, *Právní rádce* č. 1/2007, str. 16

⁵⁴ tzv. *Aufklärungspflicht*

⁵⁵ Tobeš Z.: *Culpa in contrahendo*, *Právní rádce* č. 1/2007, str. 16

⁵⁶ Salač J.: *Culpa in contrahendo v českém právu?*, *Právní rozhledy* č. 9/2002, str. 413

zavinění) následuje sankce, zpravidla ve formě náhrada hotových výdajů, které jí vznikly jednáním o smlouvě, tj. ty, které byly „rozumně vynaloženy“.

11.2. Rakousko

V rakouském právu je institut CIC uznáván jako existující obyčejové právo, i když rakouský občanský zákoník neobsahuje žádná obecná ustanovení o předsmulvních povinnostech.

Ten, kdo při uzavření smlouvy nemožnost plnění znal nebo musel znát, má druhé smluvní straně nahradit škodu, kterou druhá strana utrpěla v důsledku své důvěry v platnost smlouvy, neboť v takovém případě ten, kdo nemožnost plnění znal nebo musel znát, porušil upozorňovací povinnost.⁵⁷ Zde je vidět určitá podobnost s německým právním řádem.

Mezi účastníky předsmulvného jednání existuje závazkový vztah, který obsahuje podobné povinnosti jako v německém právu.

Podle rakouské judikatury vstupují potenciální smluvní partneři již se započtím kontraktu za obchodním účelem ze zákona do závazkového vztahu, který nezávisí na uzavření smlouvy a ze kterého jsou subjekty povinny ke vzájemným ohledům při přípravě a uzavírání smlouvy.⁵⁸ Také v Rakousku je základem odpovědnosti předsmulvním vztah důvěry, který zakládá povinnost informační, povinnost jednat v dobré víře atd.

V případě dovodění odpovědnosti se nahrazuje tzv. škoda důvěry nebo-li náhrada tzv. negativního zájmu. Pozitivní smluvní zájem se pak hradí jen tehdy, pokud by bez porušení povinností druhé strany byla uzavřena platná smlouva.

11.3. Švýcarsko

Podobně jako v Rakousku ani Švýcarsko nedisponuje obecnou právní úpravou institutu CIC v zákoně, i když některá ustanovení švýcarského občanského zákoníku a zákona o závazkovém právu obsahují určité prvky týkající se CIC.

Také ve Švýcarsku je nárok z CIC vázán na existenci obchodního kontaktu mezi stranami (v jehož rámci došlo k porušení povinností a vzniku škody) a na zavinění.

⁵⁷ Tobeš Z.: *Culpa in contrahendo*, Právní rádce č. 1/2007, str. 16

⁵⁸ tamtéž

Nárok vzniká především v důsledku porušení upozornovacích či informačních povinností a zaviněného způsobení neplatnosti smlouvy.

Určitou zvláštností je, že CIC je judikaturou považována za typ smluvní odpovědnosti.⁵⁹

11.4. Polsko

Nemalý význam v oblasti úpravy institutu CIC má polský právní řád, proto je nezbytné se o něm v této práci také zmínit.

Postavení Polska mezi ostatními výše zmíněnými zeměmi je poněkud odlišné. Je to dáno tím, že institut CIC našel v platném polském právu (narozdíl od rakouského a švýcarského) své místo a je upraven také poněkud konkrétnějším způsobem než jak je tomu v německém právním řádu. Polská právní úprava je mladšího data, spojená s novelou z roku 2003.

Podle současného znění čl. 72 § 2 polského občanského zákoníku (tzv. Kodeks cywilny) je strana, která při zahájení nebo vedení předmluvních jednání porušila dobré mravy, zvláště pak zahájením nebo vedením předmluvních jednání bez úmyslu uzavřít smlouvu, povinna nahradit škodu, kterou druhá strana utrpěla v důsledku toho, že spoléhala na uzavření smlouvy.⁶⁰ I zde se lze setkat s typickým případem spojeným s CIC, jako je nezveřejňování informací zpřístupněných druhé smluvní straně s výhradou důvěrnosti (pokud mezi stranami nebylo sjednáno jinak).

Nárok na náhradu škody je vymezen tak, že se nahrazuje škoda, kterou poškozený utrpěl a zisk, kterého mohl dosáhnout, kdyby ke škodě nedošlo.

⁵⁹ Salač J.: Culpa in contrahendo v českém právu?, Právní rozhledy č. 9/2002, str. 413

⁶⁰ Tobeš Z.: Culpa in contrahendo, Právní rádce č. 1/2007, str. 16

12. Judikatura českých soudů

Rozhodování soudů ve věci předsmuvní odpovědnosti se omezuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004 ze dne 11. 10. 2006, které je pro tuto oblast stěžejní a kterým soud zaujímá stanovisko k institutu předsmuvní odpovědnosti.

12.1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu je uvozeno právní větou, která říká, že *odpovědnost za škodu vzniklou porušením předsmuvní povinnosti – bezdůvodným ukončením jednání o uzavření smlouvy – se posuzuje podle ustanovení § 415 a § 420 OZ.*

Spor, který byl předmětem rozhodování soudů několika instancí, se týkal následujícího. Strana žalující požadovala od žalované zaplacení nákladů, které vynaložila v souvislosti s přípravou smlouvy o úvěru, který měl být poskytnut žalované. Tyto náklady, vynaložené již při samotném projednávání uzavření smlouvy, přitom nebyly nijak zanedbatelné. Částka, o kterou se v tomto případě jednalo, dosáhla několika set tisíc korun českých.

Krajský soud v Plzni, jako soud prvního stupně, žalobu zamítl. Dospěl přitom k závěru, že mezi stranami nebyla prokázána existence jakékoli dohody o úhradě nákladů spojených s přípravou smlouvy o úvěru. Připustil, že mezi účastníky probíhala přípravná jednání o uzavření smlouvy o úvěru, která dospěla až „do stadia návrhu smlouvy o úvěru“, i ve světle tohoto konstatování však neshledal žalobu opodstatněnou, a to právě z důvodu neuzavření jakékoli dohody či neudělení souhlasu stranou žalovanou ohledně úhrady předmětných nákladů.

Žalobkyně se s tímto rozhodnutím nespokojila a odvolala se k Vrchnímu soudu v Praze.

Odvolací soud uvedl, že soud prvního stupně se nezabýval otázkou důvodnosti uplatněného nároku z titulu culpa in contrahendo, i když na něj žalobkyně v průběhu řízení poukazovala. K samotnému institutu předsmuvní odpovědnosti pak uvedl, že CIC představuje právní úpravu odpovědnosti za zavinění v předsmuvním stadiu a lze pod něj zahrnout *jednání mezi osobami, které je právně relevantní a na jehož základě mohl vzniknout nebo případně i vznikl závazkový vztah.*

Aplikovat institut CIC v podmínkách platného českého právního řádu podle Vrchního soudu však nelze z důvodu chybějící pozitivní právní úpravy. K tomu však soud jedním dechem přiznává, že situace je „poněkud komplikovaná“ a uvádí, že zejména v podnikatelské oblasti dochází při jednání často k vynakládání tzv. „předvídatelných“ nákladů, přičemž je zřejmé, že ne vždy ústí vyjednávání také k následnému uzavření smlouvy. Smluvní strany tak nemohou počítat s návratností takto vynaložených nákladů, ledaže by si toto vymínily v rámci zvláštního smluvního ujednání. Pokud by takové zvláštní ujednání mezi stranami neexistovalo a měla-li by být dána povinnost k úhradě nákladů vzniklých v souvislosti s jednáním o uzavření smlouvy, muselo by se jednat podle soudu o *náklady nikoli obvyklé*, tj. náklady, které se vymykají běžnému standardu.

V tomto smyslu přicházejí v úvahu podle soudu dvě možnosti. Podle první je povinnost k úhradě vzniklých nákladů založena na existenci obchodních zvyklostí (viz ustanovení § 264 odst. 1⁶¹ ObchZ), kde by subjekt požadující určitý produkt musel již při pouhém jednání o smlouvě počítat s případnou úhradou některých nákladů i tehdy, pokud by k uzavření smlouvy nedošlo. Druhou možnost představuje za „určitých specifických předpokladů“ aplikace ustanovení § 415 OZ (viz výše). Jak již bylo uvedeno dříve, každý je podle tohoto ustanovení povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, na přírodě a životním prostředí. Podle Vrchního soudu v Praze by při „extenzivním výkladu“ tohoto ustanovení mohlo být toto použito na případy, kdy jedna z potenciálních smluvních stran dává v průběhu jednání o kontraktu druhé straně naději, že k uzavření smlouvy dojde, aniž se tak následně stane. To však jen za předpokladu existence jednání, z něhož by bylo možno dovodit porušení práv nebo povinností jedním z potenciálních smluvních partnerů.

V tomto konkrétním případě chápe soud náklady, které vznikly straně žalobkyně jako „překvapivé“ právě pro stranu žalovanou.

Výsledkem posouzení případu Vrchním soudem bylo nakonec rozhodnutí soudu prvního stupně shledáno věcně správným. Ani s tímto rozhodnutím se žalobkyně nesmířila a podala mimořádný opravný prostředek, tj. dovolání k Nejvyššímu soudu.

⁶¹ Při určení práv a povinností ze závazkového vztahu se přihlíží i k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně v příslušném obchodním odvětví, pokud nejsou v rozporu s obsahem smlouvy nebo se zákonem.

Žalobkyně se bránila konstatováním, že po řadu měsíců probíhala mezi ní a žalovanou „intenzivní vyjednávání o poskytnutí financování určitého projektu“ plánovaného žalovanou stranou, s tím, že návrhy smluv a podmínky předběžného financování byly k požadavkům stran průběžně upravovány a měněny a žalovaná po celou dobu dávala najevo, že vyjednávání směřuje k uzavření příslušných smluv, na základě nichž bude požadované financování poskytnuto, k čemuž ale - pro žalobkyni zcela překvapivě a v rozporu s principem dobré víry ve vztah důvěry v rámci obchodního styku - nedošlo. Žalovaná strana byla podle žalobkyně v obchodním vztahu a po určitou, několik měsíců trvající dobu, vyjadřovala v rámci probíhajícího vyjednávání o uzavření smlouvy nepochybnou vůli vést tato jednání až ke konečnému uzavření kontraktu. Vzhledem k tomu si musela strana žalovaná podle žalobkyně být vědoma svých závazků z titulu vynaložených nákladů.

Žalobkyně ve svém dovolání požaduje posouzení otázky důvěry a dobré víry smluvních stran, a to ve stádiu sjednávání smlouvy. Pokládá také nepřimo otázku, jaké jsou předpoklady pro úspěšné uplatnění nároku z culpa in contrahendo.

Nejvyšší soud zdůrazňuje a vychází z toho, že OZ ani ObchZ obecně institut předsmuvní odpovědnosti neupravují. Poukazuje na ustanovení ObchZ (§ 268 a § 271, viz výše) a ustanovení § 42 OZ (viz výše). Odpovědnost za škodu způsobenou ukončením kontraktačního procesu (jako jeden z možných případů předsmuvní odpovědnosti) však v žádném z výše uvedených ustanovení, jejichž aplikace v daném případě přichází v úvahu, podle něj výslovně zakotvena není. Zmíněná ustanovení se vztahují pouze na situace v nich předvídané. Soud jejich působnost dále nerozšířil (např. pomocí analogie) a snažil se tedy najít východisko jiným způsobem.

K posouzení odpovědnosti, která by mohla vyplývat z toho, že předpokládaná smlouva nebyla uzavřena, zaujímá soud zásadní stanovisko. Podle něj nemá tato odpovědnost smluvní povahu, tj. nejde o porušení smluvní povinnosti. Z důvodu absence výslovné právní úpravy v oblasti odpovědnosti za neoprávněné či bezdůvodné ukončení jednání o uzavření smlouvy si však soud klade otázku, zda tato odpovědnost vůbec přichází vůbec v úvahu, příp. o jaké ustanovení lze vznik takové odpovědnosti opřít.

Nejvyšší soud se přiklání k závěru odvolacího soudu co do možnosti aplikace ustanovení § 415 OZ. *Povinnost vyslovená tímto ustanovením je pro každého z účastníků občanskoprávních vztahů závaznou právní povinností určitým způsobem se chovat a její nedodržení představuje protiprávní jednání. Aplikace § 415 obč. zák. přichází v úvahu jen tehdy, není-li konkrétní právní úprava, vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje. Porušení prevenční povinnosti, jež znamená zároveň porušení právní povinnosti ve smyslu § 420 obč. zák., je tedy jedním ze základních předpokladů obecné odpovědnosti za škodu.*

Soud tedy nevidí důvod (s přihlédnutím k výše zmíněnému), proč by se ustanovení § 415 OZ nemohlo vztáhnout také na chování potenciálních smluvních partnerů při jednání o uzavření smlouvy. Vedle toho musí být pro uplatnění nároku na náhradu škody splněny předpoklady odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 420 OZ, tj. protiprávní úkon, vznik škody, příčinná souvislost a zavinění.

K tomu, aby mohlo být jednání potenciálního smluvního partnera posuzováno jako rozporné s ustanovením § 415 OZ (tj. považováno za protiprávní úkon), je nutná skutečnost, že konkrétní osoby zahájily jednání o uzavření určité smlouvy a dospěly do takového stadia, kdy jedna ze stran byla v důsledku chování strany druhé v dobré víře, že předpokládaná smlouva bude uzavřena. Dalším nezbytným předpokladem je, že k ukončení jednání o uzavření smlouvy druhá strana přistoupila, aniž k tomu měla legitimní důvod.

Pokud tedy budou naplněny předpoklady vzniku odpovědnosti ve smyslu ustanovení § 420 OZ, je možné toto ustanovení podle Nejvyššího ale i Vrchního soudu aplikovat i na případy předsmuvní odpovědnosti. Takto je tedy vymezen postoj soudů k institutu CIC.

Jde-li o majetkovou újmu *spočívající ve vynaložení nákladů v souvislosti s jednáním o uzavření smlouvy a přípravou návrhu smlouvy, Nejvyšší soud ve shodě se soudem odvolacím akcentuje, že potencionálním smluvním partnerům (zájemcům o uzavření smlouvy) zpravidla vznikají náklady, jejichž povaha a výše závisí na typu předpokládané smlouvy, s jejichž vynaložením musí počítat bez ohledu na to, zda zamýšlená smlouva bude nakonec uzavřena či nikoliv (k náhradě škody viz výše).*

Na závěr nutno dodat, že Nejvyšší soud nakonec rozhodnutí soudu jak prvního, tak i druhého (odvolacího) stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, vycházejí přitom z toho, že řízení před soudy obou stupňů bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (tj. účastníku nebylo poskytnuto poučení ve smyslu ustanovení § 118a OSŘ⁶², ač se tak mělo stát).

Tímto rozhodnutím vynesl Nejvyšší soud stanovisko týkající se posouzení institutu CIC, který byl doposud značně opomíjen. Jakkoli není CIC výslovně zakotven v platném právním řádu, lze na něj aplikovat platná ustanovení zákona. Jedná se zejména o ustanovení § 415 OZ, které je pro institut CIC klíčové.

Danému rozhodnutí lze vytknout, že se k institutu CIC nevymezil podrobnějším způsobem, a to s ohledem na chybějící pozitivní právní úpravu a podle slov Vrchního soudu „komplikovanost celé situace“. Soud se v popsaném případě také nezabýval ustanovením § 424 OZ či detailněji otázkou dobré víry. Stejně tak se nevěnoval posouzení jednotlivých skutkových podstat (vycházejí z typů předsmulvné odpovědnosti, jak uvedeno výše) a zabýval se jen jednou, pro konkrétní případ relevantní podstatou, a to přerušením kontraktačního jednání o uzavření smlouvy bez legitimního důvodu.

Pozitivní je však nepochybně závěr soudu týkající se povahy předsmulvné odpovědnosti, kterou chápe jako tzv. mimosmluvní, s čímž lze bez dalšího souhlasit.

⁶² odst. 1 Ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy.

odst. 2 Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1.

odst. 3 Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

odst. 4 Při jednání předseda senátu poskytuje účastníkům poučení též o jiných jejich procesních právech a povinnostech; to neplatí, je-li účastník zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy.

13. Judikatura německých soudů

Asi nejznámější spor, který rozhodoval německý soud ve věci CIC, byl tzv. případ banánové slupky, tj. Bananenschalenfall. Jednalo se o případ, kdy zákaznice jednoho obchodního domu uklouzla na banánové slupce a přivodila si tak úraz. BGH tuto situaci posoudil jako předsmluvní odpovědnost, tj. odpovědnost obchodního domu vůči poškozené.

13.1. Linoleumrollenfall

Tzv. Linoleumrollenfall⁶³ byl dalším typickým případem německé judikatury, se kterým je spojeno uplatnění institutu CIC. Jednalo se o případ, kdy byla zákaznice obchodu zraněna padající rolí linolea. Stalo se tak před tím, než uzavřela s prodejcem jakoukoli smlouvu. Jak Říšský soud dovedl, ručení nemůže zjevně záviset na tom, zda zákaznice linoleum po nehodě koupí či ne. Důvodem pro ručení je spíše to, že právní zájmy jedné strany jsou kvůli plánovanému uzavření smlouvy vystaveny riziku, které pochází ze sféry strany druhé. Tento důvod ručení trvá i následně po poskytnutí plnění (tj. do té doby než zákaznice opustí obchod s koupeným zbožím).

V obou výše zmíněných případech je znát široký záběr, který německá právní úprava uplatnění institutu předsmluvní odpovědnosti poskytuje.

13.2. Judikatura BGH posledních let

Německý spolkový soud rozhodoval v posledních letech několik případů, které se týkaly institutu CIC. V následujících bodech uvádím některá z nich.

- Ve věci náhrady škody zaujal BGH následující stanovisko: nárok z titulu CIC se týká zpravidla náhrady tzv. negativního zájmu (viz výše). Pokud však poškozený na smlouvě trvá, ačkoli tato je díky porušení povinnosti pro něj nevýhodná, pohlíží se něj, jako by se mu (při znalosti skutečného stavu věci) podařilo uzavřít smlouvu s výhodnější cenou. Škodou se pak rozumí částka, o kterou získal poškozený daný předmět smlouvy draž.⁶⁴

⁶³ Rozhodnutí Říšského soudu (Reichsgericht) v civilních věcech, RGZ 78, 239

⁶⁴ Rozhodnutí BGH sp. zn. V ZR 304/02 ze dne 14. března 2003

- BGH je dále toho názoru, že pokud dojde k porušení poučovací povinnosti při jednání o uzavření smlouvy⁶⁵, nemá poškozený žádný nárok na úpravu dané smlouvy. Poškozený má pouze právo trvat na (pro něj nevýhodné) smlouvě a na náhradu škody vzniklé porušením důvěry.

Při odhadu této škody je poškozený posuzován tak, jako by se mu při znalosti skutečného stavu věci podařilo uzavřít smlouvu s nižší cenou; hrazena je mu pak ta částka, o kterou získal daný předmět koupě draž (viz předchozí rozhodnutí).

Jako následek porušení poučovací povinnosti při uzavření smlouvy může být poškozený posuzován také tak, jako by uzavřel s druhou stranou pro ni výhodnější smlouvu. To ale předpokládá, že taková smlouva by při náležitém podání vysvětlení stranou povinnou vznikla, což musí objasnit a prokázat poškozený.

Všechny výše uvedené závěry vycházejí z následujícího rozhodnutí. Žalující strana v něm požadovala od žalované plnění převyšující plnění poskytnuté na základě uzavřené smlouvy.

Jednalo se o to, že strana žalovaná převzala v důsledku finančních potíží žalující strany její projekt s tím, že jej bude provádět na vlastní účet. Za získání daného projektu měly být žalující straně nahrazeny stranou žalovanou náklady, které na projekt vynaložila. V příloze smlouvy o převzetí projektu byla uvedena určitá kupní cena. Celková cena, kterou však žalující ve skutečnosti financovala, byla mnohem vyšší a rozdíl mezi těmito cenami se stal předmětem vzniklého sporu.

Soud nižšího stupně při posuzování případu vycházel zejména ze smlouvy, která neobsahovala žádný nárok žalující strany na jiné plnění než to, které bylo jejím obsahem. Výkladem smlouvy tedy dospěl k tomu, že žalovaná strana není povinna k náhradě skutečných nákladů, které žalující vynaložila, nýbrž jen těch, které vyplývají ze smlouvy.

Podle názoru odvolacího soudu, který věc posuzoval, nepříslušel žalující nárok na náhradu škody proto, že neprokázala, že by obžalovaná byla připravena převzít projekt i o zvýšené ceně.

⁶⁵ Tzv. Aufklärungspflicht je povinností smluvní strany poskytnout druhé straně vysvětlení podmínek či rizik o skutečnostech, které jsou pro druhou stranu významné s ohledem na možné uzavření smlouvy (tj. poučovací povinnost).

BGH zaujal v tomto rozhodnutí několik zásadních stanovisek:

- Platí, že poškozenému se hradí zájem na plnění z neuzavřené smlouvy pouze tehdy, pokud je v daném případě jasné, že by smluvní strany i bez zaviněného jednání uzavřely jinou, pro poškozeného výhodnější smlouvu, namísto té, která byla uzavřena. (Toto však žalující strana v popisovaném případě neprokázala.)

- Při porušení povinnosti při vyjednávání o smlouvě může poškozená strana požadovat zásadně jen náhradu tzv. Vertrauensschaden, tj. škody vzniklé porušením důvěry.

- Pokud by smlouva v důsledku porušení povinnosti nevznikla nebo vznikla za jiných okolností, nepřísluší poškozenému nárok na úpravu smlouvy. BGH mu přiznává pouze právo trvat na (pro něj nevýhodné) smlouvě. Pokud se tak stane, zredukuje se náhrada škody vzniklé porušením důvěry na oprávněná očekávání poškozeného, která nebyla vzniklou smlouvou uspokojena. Nejde tedy o to, přizpůsobit smlouvu nové situaci, nýbrž pouze o odhad takto zredukované škody vzniklé porušením důvěry. U kupní smlouvy to pak znamená, že poškozený bude stavěn tak, jako by se mu při znalosti skutečného stavu věci podařilo uzavřít smlouvu o nižší ceně. Škoda je tedy ta částka, o kterou poškozený získal daný předmět koupě draž.⁶⁶

Výše popsany rozsudek potvrzuje některé zásady a principy vázané na institut CIC, které jsou v této práci popsány výše. Jedná se o náhradu škody, která se opírá o škodu vzniklou tzv. porušením důvěry. Hrazen je (jak uvedeno výše) tzv. negativní zájem. Pokud jde o zájem pozitivní, je vázán na specifické podmínky, které je potřeba prokázat. Dalším významným stanoviskem je nemožnost úpravy smlouvy kvůli příp. porušení povinností. Lze pouze trvat na smlouvě, i když pro poškozeného nevýhodné, což s sebou nese zmenšení rozsahu náhrady škody.

▪ BGH se v rozhodnutí z roku 2004 vyslovil, že okolnost, kdy zálohy na provozní náklady vyžadované stranou pronajímatele zřetelně převýší později vzniklé skutečné náklady, nevede k porušení tzv. poučovací povinností⁶⁷ ze strany pronajímatele. K takovému porušení dojde pouze při výskytu zvláštních okolností, které zakládají u nájemce stav důvěry (tzv. Vertrauenstatbestand).

⁶⁶ Rozhodnutí BGH sp. zn. V ZR 264/05 ze dne 19. května 2006

⁶⁷ tzv. Aufklärungspflicht

V daném sporu uplatňovala žalující strana vůči žalované nárok na náhradu dlužných nákladů. Obžalovaná si pronajala od právního předchůdce žalující strany garáž a platila podle dohody měsíční peněžní zálohu. S ohledem na vyúčtování, které bylo po čase provedeno, odmítla však žalovaná dále plnit s odůvodněním, že právní předchůdce žalující strany s ní uzavřel smlouvu, ve které počítal s určitou výší nákladů. Kdyby jí však bylo známo, že tyto náklady překračují čtyř- až šestkrát skutečné náklady, smlouvu by neuzavřela.

Podle soudu přísluší pronajímateli zásadně povinnost poskytnout nájemci informace ohledně těch okolností a právních vztahů týkajících se předmětu nájmu, které mají zvláštní význam pro rozhodnutí nájemce o tom, zda smlouvu přijme a které jsou pronajímateli známé, příp. které lze od něj v dobré víře očekávat. Podle BGH se rozsah povinnosti podat informace řídí podle okolností každého jednotlivého případu. Nájemce musí sám posoudit a rozhodnout se, zda bude uzavření smlouvy pro něj výhodou či ne. Je jeho povinností se dostatečně informovat a klást otázky ohledně nejasných bodů v rámci smluvního jednání. Pokud toto opomine, nemá žádný nárok na náhradu příp. škody. Pokud se však nájemce zeptá, musí být poskytnuty pronajímatelem údaje správné a úplné.

S ohledem na výše uvedené nedošlo v tomto případě k porušení povinnosti vysvětlení. Obžalovaná uzavřela smlouvu i přesto, že se neseznámila s výší nákladů a tím na sebe převzala související riziko.⁶⁸

- Jedná-li se o povinnost poskytnutí informací o okolnostech smlouvy, musí obdobně banka informovat žadatele o úvěr (bez toho, aniž by se sami ptali) nejen o tom, že ujednání o ceně se zjevně příčí dobrým mravům, ale také o úmyslném oklamání ze strany prodejce o podstatných vlastnostech předmětu koupě a/nebo je odkázat na (s tím často spojený) institut CIC.⁶⁹

Popsané rozhodnutí tak podstatným způsobem chrání právní postavení slabší strany smlouvy.

⁶⁸ Rozhodnutí BGH sp. zn. XII ZR 21/02 ze dne 28. dubna 2004

⁶⁹ Rozhodnutí BGH sp. zn. XI ZR 205/05 ze dne 17. října 2006

14. Oblast evropského práva

Pokud se týká evropského práva, bylo toto od počátku zejména právem veřejným. Soukromé právo je právem svou podstatou individualistickým a hlavní roli v něm hraje autonomie vůle stran.

Soukromoprávních prvků bylo v zakládacích smlouvách Evropských společenství jen velmi málo. Do oblasti soukromého práva tak více zasáhly sekundární prameny komunitárního práva (tj. směrnice a nařízení). Regulace komunitárními směrnici se dotkla zejména smluvních vztahů mezi obchodníky a spotřebiteli.

Rozvoj sekundárních pramenů evropského práva zasahujících do oblasti práva soukromého vyvolal potřebu vytvořit obecný terminologický a pojmový základ, který zakládací smlouvy Evropských společenství neposkytují. Je přirozené, že myšlenka komunitárního občanského zákoníku byla důsledkem této situace a stejně přirozené je i to, že při objevení se problémů spojených s přijetím myšlenky evropské kodifikace vznikla také „náhradní“ myšlenka tzv. evropského referenčního rámce (viz níže).⁷⁰

V právních řádech jednotlivých států Evropy se lze v dnešní době setkat se stále složitější právní úpravou a také výraznou dynamikou jejího vývoje. Komunitární právo tak představuje významný prvek postupného překonávání rozmanitosti právních řádů jednotlivých členských států⁷¹. Zatímco národní řády jsou, co se týká soukromého práva, relativně odlišné (s ohledem na tradice a historický vývoj), komunitární prvek by měl tyto jednotlivé právní úpravy „sladit“.

Na mezinárodní úrovni byly tedy v rámci prohlubování integrace (a sblížování národních právních řádů) přijaty základní dokumenty v oblasti soukromého práva, a to např. Principy UNIDROIT, Principy evropského smluvního práva⁷² a návrh Evropského smluvního zákoníku (CEC)⁷³. Tyto texty potvrzují dynamiku vývoje soukromého práva v Evropě.

⁷⁰ Pelikánová I.: Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském a českém kontextu, Právní rozhledy č. 18/2007, str. 656

⁷¹ Mají se na mysli členské státy Evropské Unie.

⁷² dále jen „Principy“ nebo „PECL“

⁷³ Komise Akademie evropských privatistů (založená v Pavii v roce 1992) pod vedením profesora Gandolfiho vypracovala text nazvaný „Evropský smluvní zákoník“. Tento smluvní zákoník se nedotkl výrazněji přípravy Principů, které se od práce Gandolfiho komise vzdálily.

Navrhnout legislativní materiál však není záležitostí jednoduchou avšak často potřebnou. Nelze totiž než souhlasit s názorem, že za řešení nelze považovat to, že si veřejnost zvykne na neustálé novelizace a novelizace novelizací, na nejasnosti, rozpory, naprostou právní nejistotu, kterou ještě stupňuje judikatura čas od času hraničící s libovůlí.⁷⁴ Je proto vhodné přijmout určité komplexní řešení.

V rámci této práce se budu věnovat blíže Principům (v souvislosti se Společným referenčním rámcem), které se jeví jako mimořádně vhodný inspirační zdroj pro celou oblast závazkového práva.

14.1. Společný referenční rámec

Společný referenční rámec („Common Frame of Reference“) je, jak bylo zmíněno výše, odrazem problémů spojených s přijetím myšlenky evropské kodifikace a jedná se o jakousi „svorku“ rozříštěné sekundární komunitární legislativy. Úkol připravit tento rámec byl svěřen tzv. Landově komisi (podle osoby stojící v jejím čele, tj. prof. Oleho Landa z Kodaně). I když složení komise zhruba odpovídalo členským státům Evropského společenství, nevystupovali její členové jako pověřenci těchto států, nýbrž jako osoby prezentující jen své názory.⁷⁵

Požadavek přípravy referenčního rámce vyústil ve formulaci Principů evropského smluvního práva.

14.2. Principles of European Contract Law

Vytvořit principy, které by zastřešovali evropské smluvní právo, jako právo soukromé povahy, je velice obtížné. Byl však učiněn krok vpřed v podobě přijetí textu PECL.

Jeho obsahem jsou ustanovení o uzavírání smluv, jejich platnosti, o zastupování atd. Součástí jsou také ustanovení o interpretaci smlouvy, jejich účincích, dále úprava splnění a nesplnění smlouvy, pluralita subjektů, promlčení atd. Jedná se o soukromou

⁷⁴ Pelikánová I.: Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském a českém kontextu, Právní rozhledy č. 18/2007, str. 656

⁷⁵ Raban P.: Unifikace soukromého práva v EU a u nás, Právní rozhledy č. 11/2008, str. 397

sbírku práv, která není právně závazná a uplatňuje se pouze autoritou svého obsahu, a tudíž zcela dobrovolně.⁷⁶

Návrh Principů byl sestaven s ohledem na porovnání národních právních úprav patnácti členských států a bral v úvahu i texty z oblasti práva mezinárodního obchodu, zejména Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT.⁷⁷

14.2.1. Aplikace PECL

Principy by měly být aplikovány jako obecná pravidla smluvního práva v Evropské Unii. Jejich text vychází z reálné situace, kdy PECL nejsou ani právem národním, ani právem mezinárodním a jejich aplikovatelnost tudíž nemůže být určena stejně, jako je tomu v případě jednotných mezinárodních zákonů. Text vyzývá všechny, kteří participují na uzavírání smlouvy, aby na aplikaci práva nebo zákonodárství v oblasti smluvního práva vnitrostátního nebo mezinárodního, použili Principy ve všech případech, kdy je to vhodné.⁷⁸ Jedná se zejména o případy transakcí uvnitř evropských společenství, kdy jsou implikovány obecné principy smluvního práva.

I v případě, kdy nejsou Principy výslovně stranami smlouvy zvoleny, mohou být aplikovány, jestliže podle uzavírané smlouvy mají být aplikovány tzv. „obecné smluvní principy“.

14.2.2. Obsah PECL

Pokud se jedná o ustanovení Principů ve vztahu k CIC, je nutné nahlédnout blíže do ustanovení Kapitoly 2, části 3, článku 2:301 a 2:302. První z článků je nadepsán jako jednání v rozporu s dobrou vírou, článek druhý se týká porušení důvěrnosti. Lze tedy spatřit úzký vztah k dobré víře a důvěře stran.

Podle ustanovení PECL mají strany volnost co se týká jednání o uzavření smlouvy a nejsou odpovědny za případné neuzavření smlouvy. Neplatí to ale bezvýjimečně. Jakmile totiž dojde k jednání nebo přerušování jednání v rozporu s dobrou vírou či čestným (poctivým) jednáním, je takto jednající strana odpovědná za újmu vzniklou druhé straně. Stejně tak je v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním,

⁷⁶ Salač J.: Nad platností smluv v mezinárodním srovnání, Právní rozhledy č. 1/2003, str. 1

⁷⁷ Pelikánová I.: Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském a českém kontextu, Právní rozhledy č. 18/2007, str. 656

⁷⁸ tamtéž

pokud strana vstoupí do jednání nebo pokračuje v jednání bez skutečného záměru dosáhnout uzavření dohody. I v případě, kdy jsou během jednání poskytnuty straně informace označené za důvěrné, je druhá strana povinna je nevyzradit, nezneužít je pro vlastní účely, a to bez ohledu na to, zda je kontrakt uzavřen nebo se tak nestane. Princip dobré víry je chápán jako požadavek čestnosti a poctivosti, příp. jako zákaz zneužití práva. Podle ustanovení PECL je každá ze stran povinna jednat v souladu s dobrou vírou a strany nemohou tuto povinnost vyloučit ani omezit.

Náprava takového porušení může zahrnovat náhradu utrpěné škody a náhradu ušlého zisku druhé strany.

15. Oblast mezinárodního práva

Nejen na evropské úrovni, ale také v měřítku mezinárodním (neomezujícím se tedy pouze na evropské státy) je možné spatřit určitý vztah k institutu CIC. Je tomu např. u Principů mezinárodních obchodních smluv či u nařízení tzv. Řím II.

15.1. UNIDROIT principy mezinárodních obchodních smluv

UNIDROIT, tj. Institut pro unifikaci práva založený v roce 1926, se zaměřuje především na organizaci a formulaci mezinárodních úmluv v oblasti soukromého práva. Jeho projekt nazvaný Principy mezinárodních obchodních smluv („Principles for International Commercial Contracts“, dále jen „Zásady“) umožňuje uplatnit neplatnost smlouvy, pokud jedna smluvní strana přiměla druhou stranu k uzavření smlouvy listivým předstíráním falešných okolností nebo zamlčením okolností, které by podle zásad poctivého obchodního styku měly být smluvním partnerem této straně zpřístupněny.⁷⁹ Problémem je však posouzení, o jaké okolnosti významné z hlediska uzavření či neuzavření smlouvy půjde a také, jakým způsobem Zásady vykládat (s ohledem na různorodou úpravu právních řádů jednotlivých zemí).

Dá se předpokládat, že se soudy jednotlivých států budou při interpretaci Zásad obracet na národní právní řád, čímž by mohly být ohroženy harmonizační snahy.

15.2. Tzv. Řím II

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) bylo vyhlášeno dne 31. 7. 2007, účinnosti nabývá (s určitou výjimkou) dne 11. 7. 2009 a znamená významný krok k harmonizaci v oblasti mezinárodního práva soukromého.⁸⁰

Působnost nařízení je vymezena pozitivně i negativně. Podle čl. 1⁸¹ se nařízení vztahuje na mimosmluvní závazkové vztahy občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů. Aplikace nařízení je tedy možná pouze v případě vztahu s mezinárodním prvkem, a to na mimosmluvní závazky. Mimosmluvními závazky se mají na mysli závazky vznikající z odpovědnosti za škodu.

⁷⁹ Salač J.: Nad platností smluv v mezinárodním srovnání, Právní rozhledy č. 1/2003, str. 1

⁸⁰ Bělohávek A. J.: Nařízení „Řím II“ vstoupil v platnost, Právní zpravodaj č. 10/2007, str. 6

⁸¹ *Toto nařízení se vztahuje na mimosmluvní závazkové vztahy občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů. Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní či správní ani na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci.*

Nařízení rozlišuje mezi delikty civilními a tzv. ostatními, ke kterým se řadí bezdůvodné obohacení, jednatelství bez příkazu a institut předsmulvní odpovědnosti. Poslednímu ze jmenovaných institutů je věnován čl. 12 odst. 1, podle kterého platí obecné pravidlo, kdy *rozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z předsmulvního jednání, je bez ohledu na to, zda došlo ke skutečnému uzavření smlouvy, právo, které se použije na smlouvu nebo které by se na ni použilo, kdyby byla uzavřena*. Pro případy, kdy se nepoužije čl. 12 odst. 1, je nutno nahlédnout do jeho odst. 2.⁸²

Přínosem tohoto prozatím neúčinného nařízení je tedy zakotvení pravidla určení rozhodného práva pro mimosmluvní závazkové vztahy vzniklé z předsmulvního jednání, což znamená další posun v rámci uplatnění institutu CIC.

15.3. Bruselská úmluva ve světle judikatury Evropského soudního dvora

Evropský soudní dvůr přijal dne 17. 9. 2002 rozhodnutí, ve kterém se vyjádřil k předsmulvní odpovědnosti a její povaze, a to s ohledem na Bruselskou úmluvu⁸³. Podle Soudního dvora platí, že jestliže v rámci smluvního vyjednávání na straně jednoho účastníka právních vztahů neexistuje dobrovolně převzatá povinnost vůči druhému účastníkovi a strany poruší ustanovení právních předpisů, podle kterých mají při vyjednávání jednat v dobré víře, je v případě žaloby, kterou je požadována náhrada škody v rámci předsmulvní odpovědnosti žalovaného, předmětem řízení delikt, protiprávní jednání či kvasidelikt ve smyslu článku 5 odst. 3 Bruselské úmluvy⁸⁴. Článek 5 odst. 3 stanoví, že *osoba, která má bydliště na území členského státu, může být*

⁸² Čl. 12 odst. 2 *Nemůže-li být rozhodné právo určeno podle odstavce 1, je jím*

a) právo země, ve které škoda vznikla, bez ohledu na zemi, v níž došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a zemi nebo země, ve kterých nastaly nepřímé následky uvedené skutečnosti, nebo

b) mají-li strany obvyklé bydliště ve stejné zemi v okamžiku, kdy došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, právo této země, nebo

c) vyplývá-li ze všech okolností případu, že je mimosmluvní závazkový vztah, který vzniká z předsmulvního jednání, zjevně úžeji spojen s jinou zemí, než je země uvedená v písmenech a) a b), právo této jiné země.

⁸³ Dohoda ze dne 27. 9. 1968 o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v civilních a obchodních věcech

⁸⁴ Hrádek J., Šlapáková P.: Tacconi: Bruselská úmluva a pojem předsmulvní odpovědnosti, *Jurisprudence* č. 5/2008, str. 60

v jiném smluvním státě žalována, jestliže delikt, quasidelikt nebo nároky z něj vyplývající jsou předmětem soudního řízení v místě, na němž došlo ke škodné události.

Předmětem řízení byl v tomto případě spor mezi italskou společností Tacconi a německou společností HWS o to, zda je HWS povinna zaplatit Tacconi náhradu škody za to, že s ní neuzavřela smlouvu, a to proti legitimnímu očekávání Tacconi, která jednala po celou dobu v dobré víře.

Případem se na italské půdě zabýval italský nejvyšší soud, který využil institut předběžné otázky adresované Soudnímu dvoru, a to ohledně posouzení otázky, co je předmětem řízení v případě žaloby, kterou je požadována předsmluvní odpovědnost žalovaného.

Zatímco jedna ze stran sporu považovala předsmluvní odpovědnost za institut vyplývající z odpovědnosti, která spočívá ve specifických povinnostech v rámci jednání a nejedná se tedy o dobrovolně převzatou povinnost, druhá strana oponovala tím, že předsmluvní odpovědnost není povahy deliktní ani kvasideliktní, neboť může být uplatněna pouze vůči osobě, která k poškozenému stojí ve zvláštním vztahu, který vyplývá ze smluvních ujednání.

Evropský soudní dvůr se přiklonil k prvnímu z výše uvedených názorů. Uvedl, že jestliže je předmětem řízení povinnost k náhradě škody, která vznikla neoprávněným přerušением jednání, může taková povinnost vzniknout pouze z porušení právních předpisů, podle kterých mají strany jednat v dobré víře. Dokud jedna ze stran dobrovolně nepřevzme povinnosti vůči druhé straně, nemůže být taková povinnost kvalifikovaná jako smluvní.

Evropský soudní dvůr tak přiznal tímto rozhodnutím institutu CIC mimosmluvní povahu. Vycházel přitom z toho, že v případě jednání o uzavření smlouvy nedochází k dobrovolnému převzetí povinností jednou potenciální smluvní stranou vůči té druhé a tudíž odpovědnost za neoprávněné přerušением jednání vzniká jako porušení právních předpisů (podle kterých mají strany jednat v dobré víře) a ne smluvních povinností.

16. Návrh nového občanského kodexu

Návrh nového občanského zákoníku představuje výraznou změnu na poli soukromého práva, zejména občanského, ke které by mělo dojít v nejbližší době. Po dlouhých a náročných vyjednáváních a přípravách, byl navržen nový zákon, který nahradí dosavadní občanský zákoník a ponese s sebou změnu několika dalších právních předpisů.

I v novém civilním kodexu zůstane zachována zásada smluvní volnosti, vedle toho se však institut CIC dočká velké změny, to ve formě jeho výslovné zákonné úpravy.

Jak uvádí důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, dosavadní soukromoprávní úprava citelně postrádá ustanovení, které by upravovalo institut předsmluvní odpovědnosti.

V soukromoprávních vztazích je sice kladen důraz na zásadu smluvní svobody, na druhou stranu je však nutné chránit dobrou víru osoby, se kterou je jednáno a stanovit příp. následky porušení poctivosti v právním styku v případech, kdy někdo zahájí jednání o smlouvě s jiným jen „na oko“ nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít, anebo když jednání o smlouvě téměř uzavřené bez příčiny přeruší. Zpráva pamatuje také na úpravu tzv. důvěrných informací, které je potřeba spravovat tak, aby nedocházelo k jejich zneužití k tíži toho, kdo je poskytl.

Porušení zásad poctivého jednání při jednání o uzavření smlouvy má pak vést k povinnosti nahradit škodu z toho vzniklou, případně k vydání bezdůvodného obohacení.

Díličí ustanovení obchodního zákoníku vztahující se k CIC považuje důvodová zpráva za nedostačující vzhledem k významu, který institut CIC má.

16.1. Návrh občanského zákoníku a připomínkové řízení

Návrh občanského zákoníku, tak, jak byl vypracován před zahájením připomínkového řízení, upravoval jednání o smlouvě a záležitosti s tím související v ustanoveních § 1527 až § 1529.

V ustanovení § 1527 bylo možno nalézt vyjádření zásady smluvní autonomie, tj. každý může svobodně vést jednání o smlouvě a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže

osoba jednání o uzavření smlouvy zahájí anebo v takovém jednání pokračuje, aniž má v úmyslu smlouvu uzavřít. Odst. 2 daného ustanovení se pak vztahoval k povinnosti informační, tj. sdělovací. Strany si podle něj sdělí všechny skutkové a právní okolnosti, o nichž ví nebo musí vědět tak, aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.

Pokud již strany v jednání dospějí tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy, jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod (viz ustanovení § 1528 odst. 1).

Podle některých autorů bude předpokladem bezproblémové aplikace výše uvedeného ustanovení existence judikatury, která by upřesnila, kdy lze dohodu o podstatných náležitostech smlouvy považovat za pravděpodobnou.⁸⁵

Vedle toho bude samozřejmě nutné posoudit také to, jaký je onen „spravedlivý důvod“, pro který je možné jednání o uzavření smlouvy ukončit, aniž by vznikla odpovědnost. S největší pravděpodobností se bude posuzování výše uvedených skutečností případ od případu lišit (nikoli však zásadním způsobem). Vždy bude nutné přihlídnout ke všem okolnostem daného konkrétního případu.

Pokud se týká rozsahu náhrady škody, bude straně poškozené nahrazena nanejvýš ta škoda, která odpovídá ztrátě z neuzavřeného obchodu (ustanovení § 1528 odst. 2). Zde je vidět inspirace v zahraničí, a to tzv. negativním zájmem.

Ustanovení § 1529 upravovalo sdělování údajů, které jsou jednou ze stran označeny za důvěrné a které druhá potenciální smluvní strana nemůže zneužít ve svůj prospěch, v opačném případě je povinna vydat to, o co se obohatila, příp. nahradit škodu.

V rámci připomínkového řízení prošel institut CIC jen kosmetickou úpravou, která se týkala změn čísel paragrafů. Umístění zůstává nadále stejné, tj. v části čtvrté „relativní majetková práva“ hlavě I „obecná ustanovení o závazcích“, díle 2 „smlouvy“,

⁸⁵ Tobeš Z.: *Culpa in contrahendo*, Právní rádce č. 1/2007, str. 16

oddíle 1 „obecná ustanovení“, konkrétně se však nově jedná o ustanovení § 1554 až § 1556.

Až na čísla paragrafů zůstala tedy úprava CIC v porovnání v úpravou před připomínkovým řízením obsahově zcela zachována.

K vyřešení otázky, zda bude porušení předsmulvních povinností chápáno novým civilním kodexem jako odpovědnost smluvní, delikt ní, quasismluvní či quasidelikt ní, nedává zákon výslovný návod. Ustanovení o CIC jsou sice zařazena do části týkající se smluv, neznamená to však, že by musela být předsmulvn í odpovědnost považována nutně za smluvní. Bude nutné sledovat, jaké stanovisko k dané problematice zaujmou soudy a odborná veřejnost. S ohledem na současné pojetí institutu CIC jako mimosmluvního lze však s největší pravděpodobností očekávat pokračování této myšlenky.

Lze shrnout, že zákonodárce se patrně ve světle úpravy institutu CIC ostatními státy a s přihlédnutím k mezinárodní úpravě uchýlil k výslovné úpravě předsmulvn í odpovědnosti v rámci nového civilního kodexu. Tento krok považují za správný, a to zejména s ohledem na jistotu při kontraktačních jednáních (posílení postavení vyjednávacích stran) a lepší následné uplatňování škod, které mohou v rámci vyjednávání mezi potenciálními smluvními stranami vzniknout.

Nehledě k tomu, že pro zahraniční soukromoprávní styk je jasná úprava v tomto směru obvyklá.⁸⁶

Existují také názory, které nepokládají za nedostatek, pokud právní úprava obsah předsmulvn í odpovědnosti v plném rozsahu nevyčerpává, a to s ohledem na státy, ve kterých úprava CIC není výslovnou součástí legislativy, ale kde existuje zázemí pro tento institut daný judikaturou a právní vědou.⁸⁷ Tomuto názoru je nutné oponovat s tím, že komplexní úprava zpravidla brání vyloučení všech nejasností a problémů (pokud je propracovaná, detailně promyšlená a vychází z praktických poznatků). Mimo to nebývá judikatura vždy konzistentní.

⁸⁶ Knappová M., Švestka J., Dvořák J. a kol.: Občanské právo hmotné 2. díl, 4. vydání, ASPI, Praha, 2006, str. 412

⁸⁷ Hulmák M.: Předsmulvn í odpovědnost, Právní praxe č. 1-2/2001, str. 121

V České republice byl tedy navržen nový občanský zákoník. Schválení nového civilního kodexu je považováno za pozitivní prvek pro další právní vývoj, a to za dodržení určitých podmínek. Nedomyšlená kodifikace by totiž nemusela být toliko přínosem jako spíše nositelem právní nejistoty.⁸⁸ V rámci legislativní tvorby by měl být proto kladen důraz na zachování kontinuity se současnou právní úpravou. Je také třeba provést analýzu toho, které normy je možné zrušit bez náhrady, které nahradit a co naopak doplnit příp. modifikovat dosavadní právní konstrukce.

16.2. Návrh občanského zákoníku ve vztahu k evropskému právu

V porovnání s početnými týmy zabývajícími se vytvořením evropského civilního kodexu se skupina pracující na přípravě nového občanského zákoníku v České republice jeví být relativně skromná.

Vedle toho nejsou publikovány žádné srovnávací studie či překlady moderních zákoníků a materiálů, které v poslední době hýbou civilistickým světem. Z evropského práva se výslovně předpokládá pouze aproximace některých směrnic a nařízení. Přitom právě jedním ze základních důvodů vytvoření Principů evropského smluvního práva a popř. celého evropského zákoníku byla podle rozhodnutí orgánů Evropské Unie právě pomoc zemím přecházejícím na legislativu tržního hospodářství s vytvořením nových soukromoprávních kodexů.⁸⁹

V době, kdy byla tato práce dokončena, práce na návrhu nového občanského zákoníku dále pokračovaly. Po vypořádání všech připomínek a zapracování akceptovaných byl návrh předložen vládě, která se jím bude zabývat na jaře letošního roku.

⁸⁸ Pelikánová I.: Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském a českém kontextu, Právní rozhledy č. 18/2007, str. 656

⁸⁹ Raban P.: Unifikace soukromého práva v EU a u nás, Právní rozhledy č. 11/2008, str. 397-401

17. Závěr

Úkolem této diplomové práce bylo popsat právní institut culpa in contrahendo. V práci jsem se zaměřila nejen na zhodnocení přístupu k CIC platným právním řádem České republiky (s ohledem na návrh nového občanského kodexu), ale i na popis vztahu právních řádů jiných států Evropy (zejména Německa) k tomuto institutu.

Označení pro právní institut CIC je hned několik, v této práci jsem zvolila, podle mého názoru nejvýstižnějšího českého ekvivalentu, a to „předsmluvní odpovědnost“. S ohledem na význam, který však tento institut má v mezinárodním měřítku, je praktičtější užívat latinské označení „culpa in contrahendo“, které s sebou nese menší riziko možného vzniku nejasností při jeho překladu do národních jazyků.

Institut předsmluvní odpovědnosti je spojen s porušením povinností potenciální smluvní stranou ve stadiu přípravy smlouvy, tj. v době, kdy je o smlouvě mezi stranami vyjednáváno a kontrakt není doposud uzavřen. Jedná se o tzv. předsmluvní stadium. Doba předsmluvní začíná zpravidla navázáním kontaktu mezi potenciálními smluvními stranami v souvislosti s nabídkou jedné z nich a končí zpravidla uzavřením smlouvy.

Ne každé jednání o uzavření smlouvy však vede k jejímu samotnému uzavření. Podle jedné ze základních zásad ovládajících soukromé právo (tj. zásada smluvní autonomie), jsou strany svobodné v tom, zda, s kým a jakou smlouvu uzavřou. Neexistuje tedy zákonná povinnost uzavřít smlouvu v důsledku započetí jednání o jejím uzavření.

Jiná je však situace, kdy osoba, která v rámci vedení jednání o uzavření smlouvy s druhou potenciální smluvní stranou zaviněně poruší své povinnosti. Jedná se zejména o povinnosti vést jednání tak, aby nedocházelo k tomu, že strana nemůže ať již ze subjektivního nebo objektivního důvodu danou smlouvu uzavřít, přesto vstupuje nebo pokračuje v jednání o jejím uzavření a vzbuzuje důvěru u druhé strany, že smlouvu uzavře; příp. jedna potenciální smluvní strana té druhé záměrně nesdělí právní či skutkové skutečnosti podstatné z hlediska uzavření smlouvy, které jsou jí známé nebo musí být známé a které by mohly překazit uzavření smlouvy; či informace označené jednou smluvní stranou za důvěrné vyzeradí druhá strana konkurenci nebo je zneužije

sama ve svůj prospěch s cílem poškodit druhou stranu; a nebo strana přeruší jednání o uzavření smlouvy s tím, že toto přerušování je náhlé, jednostranné a bez legitimního důvodu, v rozporu s dobrou vírou a zároveň bez vážného důvodu. Porušením výše uvedených povinností pak straně poškozené (té, které vznikla újma) vzniká nárok na náhradu škody způsobené druhou stranou z titulu CIC.

Popisované skutečnosti se zdají být relativně abstraktní a bude potřeba, aby byly blíže specifikovány. Nejčastěji půjde o jejich konkretizaci ze strany soudů či odborné literatury zejména v rámci posuzování jednotlivých konkrétních případů.

Pro bližší ohlednutí se za historií tohoto institutu je nutné se vydat do Německa, kde lze najít počátky CIC, a i proto je německé právní úpravě v této práci věnována větší pozornost.

Německá právní úprava neměla po dlouhou dobu institut CIC výslovně zakotven ve svém právním řádu, stalo se tak až přijetím rozsáhlé novely občanského zákoníku v roce 2002. Do té doby hrály významnou úlohu zejména rozhodnutí jednotlivých soudů posuzujících případy CIC.

Německá právní úprava chápe vztah stran jednajících o uzavření smlouvy jako závazkový vztah mimosmluvní povahy, který s sebou přináší určité specifické povinnosti. Náhrada škody způsobené v důsledku porušení předmluvních povinností se pak řídí stejnými pravidly, jako náhrada škody způsobená z porušení povinností vyplývajících ze smlouvy.

Typické pro německou úpravu předmluvní odpovědnosti je její relativně extensivní pojetí, což je možné spatřit nejen v jejím vztáhnutím se i na třetí osoby, které nejsou potenciálními smluvními stranami, ale i v rozhodnutích, která jsou popsána v této práci. Jedná se o proslulý případ uklouznutí na banánové slupce v obchodním domě (Bananenschalenfall) či spadnutí role linolea na zákaznici v obchodě (Linoleumrollenfall). Ze současné judikatury jsem zpracovala zajímavá rozhodnutí týkající se zejména poučovací povinnosti (tj. povinnosti poskytnout informace podstatné pro uzavření smlouvy) a následky porušení této povinnosti tak, jak je chápe Německý spolkový soud.

S ohledem na platný právní řád České republiky by se mohlo zdát, že CIC v něm nenašla své místo. Je pravdou, že výslovná právní úprava CIC není v platném občanském zákoníku obsažena, tato mezera je však vyplňována odkazy na platná ustanovení OZ, která jsou aplikovatelná i na případy předsmuvní odpovědnosti. Jedná se zejména o ustanovení § 42, § 415, § 420 OZ. K možnosti jejich využití se přiklání i Nejvyšší soud.

První ze zmiňovaných ustanovení se týká povinnosti nahradit škodu vzniklou v souvislosti se zaviněným protiprávním způsobem neplatnosti právního úkonu. Ustanovení § 415 OZ obsahuje závaznou právní povinnost každého dodržovat nejen povinnosti uložené právními předpisy a povinnosti převzaté smluvně, ale počínat si natolik obezřetně, aby jednáním či opomenutím nevznikla škoda jiným ani jemu samému. Ustanovení § 420 OZ pak upravuje obecnou odpovědnost osoby za škodu při porušení povinnosti. Domnívám se, že v době, kdy předsmuvní odpovědnost není pozitivně upravena platným právním řádem jsou tato ustanovení východiskem pro úpravu vztahů mezi potenciálními smluvními stranami jednajícími o uzavření smlouvy, a to s ohledem na právní jistotu při uplatňování práv, která je jim tímto poskytována. Tato ustanovení však nenahrazují dostatečným způsobem výslovnou právní úpravu CIC, která by měla být tomuto dlouho neprávem opomíjenému institutu „dopřána“ novým občanským zákoníkem.

Pokud se jedná o náhradu škody vzniklé jedné potenciální smluvní straně v důsledku porušení povinností druhou stranou při vyjednávání, lze vycházet z rozhodnutí Nejvyššího soudu (mj. jednoho z mála, které se institutem CIC zabývá a zaujímá k němu určité stanovisko). Podle soudu vznikají potenciálním smluvním partnerům v souvislosti s jednáním o uzavření smlouvy a přípravou návrhu smlouvy zpravidla náklady, jejichž povaha a výše závisí na typu předpokládané smlouvy, s jejichž vynaložením musí strany počítat bez ohledu na to, zda zamýšlená smlouva bude nakonec uzavřena či nikoliv. Vynaložení těchto „obvyklých“ provozních nákladů přitom za odškodnitelnou majetkovou újmu ve smyslu ustanovení § 420 OZ považovat podle soudu nelze. Oproti tomu v případě vynaložení nákladů, které nelze považovat za běžné (obvyklé), a jejichž potřeba vyvstane v důsledku specifických požadavků druhé strany, nelze vyloučit možnost jejich posouzení jako škody podle ustanovení § 420 OZ.

Uvedené rozhodnutí má zásadní význam s ohledem na chybějící pozitivní právní úpravu CIC. Jeho pojetí předšmluvní odpovědnosti však není tolik extensivní jako je tomu v Německu.

K tomu, jaký vztah existuje mezi stranami v době, kdy spolu vyjednávají o uzavření smlouvy, se však soud nezmiňuje, což je mu nutné vytknout zejména proto, že neexistuje jednotný názor na posouzení povahy tohoto vztahu. Nejpravděpodobněji se však bude jednat o závazkový vztah se specifickými povinnostmi.

Pozitivní je však nepochybně závěr soudu, týkající se povahy předšmluvní odpovědnosti jako tzv. mimosmluvní, s čímž lze bez dalšího souhlasit.

Velmi blízko k předšmluvní odpovědnosti mají i tzv. letters of intent, tj. dopisy o záměru, proto je jim v této práci také věnována pozornost. Jedná se o listiny vyhotovované v průběhu jednání o uzavření smlouvy, v nichž jsou zachyceny výsledky dosavadního jednání nebo záměry stran pro jeho další pokračování. Setkat se s nimi lze zejména na poli mezinárodního obchodu. Tyto dopisy zásadně nejsou právně závazné a nemají právní účinky. To však neplatí bezvýjimečně. Pokud je jejich obsahem např. důvěrná informace, její vyjádření nebo zneužití může vést k náhradě škody.

Při posouzení právní úpravy CIC v několika státech Evropy, lze nalézt jak určitou podobnost, tak i rozdílné znaky. Právní řády jednotlivých zemí obsahují buď výslovnou právní úpravu institutu předšmluvní odpovědnosti (Polsko, Německo) anebo tento institut sice uznávají, ale výslovně neupravují (Rakousko).

Z důvodu chybějící výslovné právní úpravy v platném právním řádu České republiky je bezpochyby přínosné, že s ní navrhovaný občanský zákoník již počítá. Vyplnění mezery v platném právním řádu považuji za krok správným směrem, a to nejen z důvodu právní jistoty stran při jednání o uzavření smlouvy, která s sebou často nesou značné náklady ať již materiální či nemateriální povahy (jak obvyklé, tak i neobvyklé), ale zejména ochrany jejich právních zájmů a dobré víry.

Strany tak budou moci v souvislosti s právní úpravou CIC vstupovat do náročných jednání a zároveň počítat s ochranou, kterou jim právní řád poskytne. Na tuto

úpravu bude však potřeba ještě nějakou dobu počkat. Návrh nového občanského zákoníku se prozatím nachází ve stadiu po zapracování připomínek a v krátké době se jím bude zabývat vláda.

Seznam použité literatury

- Knappová M., Švestka J., Dvořák J. a kol.: Občanské právo hmotné 1. díl, 4. vydání, ASPI, Praha, 2005, str. 146
- Knappová M., Švestka J., Dvořák J. a kol.: Občanské právo hmotné 2. díl, 4. vydání, ASPI, Praha, 2006, str. 412
- Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M. a kol.: Občanský zákoník I komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2008, str. 357
- Brox H., Walker W. D.: Allgemeiner Teil des BGB, 30. vydání, Carl Heymanns, Köln, 2006, str. 275
- Lange H., Schiemann G.: Handbuch des Schuldrechts in Einzeldarstellungen / Schadensersatz, 3. vydání, Mohr Siebeck, Tübingen, 2003, str. 222
- Leipold D.: BGB I: Einführung und Allgemeiner Teil, 2.vydání, Mohr Siebeck, Tübingen, 2002, str. 52, str. 242
- Keller M.: Schuldverhältnis und Rechtskreisöffnung: von Lehre der culpa in contrahendo zum Rücksichtnahmeschuldverhältnis der §§ 311 Abs. 2 und Abs. 3 BGB, Duncker & Humblot, Berlín, 2007

Články:

- Zahradníková R.: Culpa in contrahendo a její zakotvení v právních řádech některých členských států EU, Soudce, č. 4/2007, str. 16
- Salač J.: Culpa in contrahendo v českém právu?, Právní rozhledy č. 9/2002, str. 413
- Tobeš Z.: Culpa in contrahendo, Právní rádce č. 1/2007, str. 16
- Nový Z.: K předmluvní odpovědnosti, Jurisprudence č. 2/2007, str. 31
- Bejček J.: Právní jistota v (před)smluvním jednání, Právní praxe v podnikání č. 11/1993, str. 1
- Grulich T.: Důsledky účelového přerušení kontraktačního jednání, Právní rádce č. 5/2008, str. 17 Sedláčková O.: Dopisy o záměru – Letters of intent, Bulletin advokacie č. 10/1998, str. 39
- Traurig V. P.: Prohlášení o záměru (letter of intent) v rámci procesu sjednávání smlouvy o společném podniku, Právní rozhledy č. 23/3008, str. 855

- Pohl T.: Několik praktických poznatků advokáta z aplikace ust. obch. zák. o smlouvě o dílo v oblasti budování staveb, Bulletin advokacie č. 8/1999, str. 21
- Hulmák M.: Předsmuvní odpovědnost, Právní praxe č. 1-2/2001, str. 121
- Hromadka W., upravil Raban P.: Novela závazkového práva v Německu, Právní rozhledy č. 12/2002, str. 597
- Hrádek J., Šlapáková P.: Tacconi: Bruselská úmluva a pojem předsmuvní odpovědnosti, Jurisprudence č. 5/2008, str. 60
- Pelikánová I.: Aktuální otázky obligačního práva a jeho kodifikace v evropském a českém kontextu, Právní rozhledy č. 18/2007, str. 656
- Raban P.: Unifikace soukromého práva v EU a u nás, Právní rozhledy č. 11/2008, str. 397
- Salač J.: Nad platností smluv v mezinárodním srovnání, Právní rozhledy č. 1/2003, str. 1
- Bělohávek A. J.: Nařízení „Řím II“ vstoupil v platnost, Právní zpravodaj č. 10/2007, str. 6
- Salačová S., Salač J.: ESD: Soudní příslušnost při sporech z culpa in contrahendo, Soudní rozhledy č. 6/2003, str. 214
- Pelikánová I.: Principy evropského odpovědnostního práva, Právní zpravodaj č. 7/2007, str. 5-7
- Lavický P.: Kritické poznámky ke koncepci návrhu občanského zákoníku, Právní rozhledy č. 23/2007, str. 848

Judikatura:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004 ze dne 11. 10. 2006
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1097/2002 ze dne 26. 8. 2003
- Rozhodnutí BGH sp. zn. V ZR 264/05 ze dne 19. května 2006
- Rozhodnutí BGH sp. zn. XI ZR 205/05 ze dne 17. října 2006
- Rozhodnutí BGH sp. zn. XII ZR 21/02 ze dne 28. dubna 2004
- Rozhodnutí BGH sp. zn. V ZR 304/02 ze dne 14. března 2003
- Rozhodnutí Říšského soudu (Reichsgericht) v civilních věcech, RGZ 78, 239

Internetové zdroje:

- Návrh občanského zákoníku před zasláním do připomínkového řízení, dostupný z:
http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Navrh_obcanskeho_zakoniku.pdf
- Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku před zasláním do připomínkového řízení, dostupná z:
http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Obcansky_zakonik-Duvodova_zprava.pdf
- Návrh občanského zákoníku po zapracování připomínek, dostupný z:
http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Navrh_obcanskeho_zakoniku_090108_s%20obsahem.pdf
- Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku po zapracování připomínek, dostupná z:
http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/duvodova_zprava%20OZ_090108.pdf
- aktuální stav návrhu občanského zákoníku, dostupný z:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality/12-vysledky-pripominkoveho-řízení.html>
- Principy evropského smluvního práva (PECL), dostupné z:
<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/portrait.pdf>
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. 7. 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), dostupné z:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0040:0049:EN:PDF>
- Dohoda ze dne 27. 9. 1968 o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v civilních a obchodních věcech, dostupná z:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41998A0126:EN:HTML>
- UNIDROIT, dostupný z:
<http://www.unidroit.org/>

Culpa in contrahendo

Das Thema dieser Diplomarbeit ist Culpa in contrahendo. Die Anfänge dieses Rechtsinstituts sind mit Rudolf von Jhering verbunden. Seine Gedanken wurden mit der Zeit weiter entwickelt.

In der Einführung dieser Arbeit wird das Begriff „CIC“ und seine Bedeutung beschreibt. Man versteht unter CIC i. allg. Pflichtverletzung im Verlauf der Vertragsverhandlungen (sog. Verschulden bei Vertragsschluß).

Nachfolgend, im Kapitel 4, wird die Verhandlungszeit abgrenzt, wenn noch kein Vertrag zwischen den potentialen Vertragspartner geschlossen wurde, vielmehr die Vertragsverhandlungen verlaufen oder die Anbahnung eines Vertrags, bei welcher der eine Teil dem anderen Teil die Möglichkeit zur Einwirkung auf seine Rechte, Rechtsgüter und Interessen gewährt oder ihm diese anvertraut.

Die Beziehung zwischen dem CIC und der geltenden tschechischen Rechtsordnung umfaßt Kapitel 5. In der Tschechischen Republik gibt es keine ausdrückliche rechtliche Regelung des Instituts CIC. Die Situationen mit CIC werden durch geltende Regelung des Tschechischen Bürgerliches Gesetzbuch betrachtet.

Man spricht über ein zwischen den Vertragspartnern vor dem Vertragschluß bestehendes Schuldverhältnis mit besonderen Pflichten. Diese Diplomarbeit strebt sich um Erfassung der Folge bei Pflichtverletzung im Hinblick auf eventuellem Schadenersatz (Kapitel 8). Im Fall, das die Pflichten verletzt werden, wird ein Rechtsschutz den Rechten des Geschädigten geleistet. Grundsätzlich wird Ersatz des negativen Interesses geleistet.

Bemerkenswert ist im Zusammenhang mit CIC auch sog. Letter of intent (Kapitel 11). Diese Dokumente werden während langer und komplizierter Handlungen (vor allem in internationalen Markt) bevor der Kontrakt geschlossen wurde, ausgefertigt.

Der Zweck der Diplomarbeit ist weiter Beschreibung des CIC sowohl in der Tschechischen Republik als auch in den anderen Staaten Europas (vor allem in

Deutschland). Dank möglicher Vergleichung der Auffassungen des CIC (in Staaten mit kontinentalem Rechtssystem) kann man die Idee besser umfassen. Die rechtliche Regelung des CIC kann entweder ausdrücklich im Gesetzbuch geregelt werden (Deutschland nach Schuldrechtsmodernisierung in 2002 oder Poland) oder anerkannt (z.B. durch Rechtssprechung oder Fachwelt) ohne irgendwelche ausdrückliche rechtliche Regelung (Österreich).

Für ein besseres Verständnis werde in Kapitel 13 und 14 auch die Rechtsprechung erwähnt. In der Tschechischen Republik beschränkt sich die Rechtsprechung auf wenige Fälle. Man kann nicht die Entscheidung aus 2006 unterlassen, wo der Oberste Gericht eine wesentliche Stellung zum CIC genommen hat. Dagegen ist die Rechtsprechung der deutschen Gerichte umfangreicher.

Wegen des wesentlichen Werts des CIC wird auch der europäische und internationale Maßstab erwähnt. Die Kapitel 15 und 16 befassen sich mit Principles of European Contract Law, Rom II, Brüssel Abkommen usw.

Weil der tschechische Gesetzgeber ein neues Bürgerliches Gesetzbuch vorbereitet und mit CIC ausdrücklich rechnet, kann man diesen großen Schritt betreffend bürgerliches Recht nicht vergessen.

Keywords

culpa in contrahendo

občanský zákoník České republiky

závazkový vztah

culpa in contrahendo

Czech Civil Code

contractual relationship